

**ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΚΓ΄ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΤΕΛΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Θέμα:
Οικονομική Ανάλυση της Διαχρονικής Εξέλιξης των
Διαφορετικών Πηγών Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων στην
Ελλάδα την περίοδο 2007-2013.**

**Επιβλέπουσα:
Ειρήνη Ανδριοπούλου**

**Σπουδαστής:
Απόστολος Κασάπης**

ΑΘΗΝΑ - 2015

Περίληψη

Σε κάθε πρόταση πολιτικής είναι απαραίτητη η ύπαρξη αναλυτικών ποσοτικών δεδομένων σχετικά με το αναμενόμενο τελικό της κόστος ή τα αναμενόμενα τελικά της έσοδα. Αντίστοιχα, είναι επίσης σημαντικό να προσδιορίζονται οι ομάδες και το πλήθος των πολιτών που θα επηρεαστούν είτε θετικά (στο πλαίσιο μιας κοινωνικής παροχής) είτε αρνητικά (στο πλαίσιο μιας φορολογικής αναμόρφωσης) από την εφαρμογή της πολιτικής αυτής. Στην παρούσα μελέτη αναλύονται οι πηγές εισοδήματος των ελληνικών νοικοκυριών μέσα από τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις/βάσεις δεδομένων: Της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EU-SILC) καθώς και των μάκρο/μίκρο-δεδομένων της Φορολογικής Διοίκησης. Παρουσιάζεται επίσης η διαχρονική εξέλιξη των μεριδίων των πηγών αυτών. Τέλος, αναφέρονται και αναλύονται διάφορα συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής για την αποτελεσματικότερη άσκηση τόσο των κοινωνικών όσο και των δημοσιονομικών δράσεων της οικονομικής πολιτικής.

Abstract

Indispensable for every policy proposal is the existence of analytical data regarding the expected costs or final revenues of an implemented policy. Respectively, it stands also crucial to determine the groups and number of citizens that will get affected either positively (in the context of a social benefit scheme) or negatively (in the context of a tax reform scheme) from the implementation of such a policy. In the current study, the income sources of Greek households are analyzed through three different approaches/ data bases: The *European Union Statistics on Income and Living Conditions* (EU-SILC) and macro/micro-data from the Greek Tax Authorities. Furthermore, the inter-temporal drifts of these shares are discussed. Finally, various conclusions and policy proposals, regarding the more efficient exercise of both social and fiscal effects of economic policy, are reported and analyzed.

Λέξεις Κλειδιά: Εισόδημα, Πηγές Εισοδήματος, Φορολογία, Μίκρο-οικονομετρική Ανάλυση, Βάσεις Δεδομένων, Οικονομική Πολιτική, Κοινωνική Πολιτική.

JEL Classification Number: D31, J3, I32, H24

Περιεχόμενα

Περίληψη	1
Abstract	1
Ευρετήριο Πινάκων	4
Ευρετήριο Διαγραμμάτων.....	5
1. Εισαγωγή	7
2. Στατιστικά Δεδομένα	9
2.1 Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης (EU-SILC)	9
2.1.1 Δεδομένα.....	10
2.1.2 Μεθοδολογία Έρευνας.....	10
2.1.3 Κοινοί Κανόνες.....	11
2.2 Στοιχεία από τη Δημόσια Διοίκηση.....	12
2.2.1 Μάκρο-δεδομένα - Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων	13
2.2.2 Μίκρο-δεδομένα - Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων	13
2.3 Διαφορές Βάσεων EU-SILC και Φορολογικών Στοιχείων	14
3. Παρουσίαση Αποτελεσμάτων Μίκρο-δεδομένων από EU-SILC.....	16
3.1 Διαθέσιμο Εισόδημα.....	16
3.1.1 Διαθέσιμο Εισόδημα Νοικοκυριών	16
3.1.2 Διαθέσιμο Ατομικό Εισόδημα	18
3.1.3 Επίπεδο Εισοδήματος που ορίζει τη φτώχεια.....	21
3.2 Πηγές Εισοδήματος	22
3.2.1 Εισόδημα από Εργασία - Μισθοί.....	24
3.2.2 Εισόδημα από Κέρδη.....	27
3.2.3 Εισοδήματα από Συντάξεις.....	29
3.2.4 Άλλες Μορφές Εισοδήματος	30
3.3 Συνολικά Εισοδηματικά Μερίδια	33
4. Παρουσίαση Αποτελεσμάτων μάκρο-δεδομένων από ΔΗΛΕΔ	37
4.1 Φορολογητέο Εισόδημα.....	37
4.2 Πηγές Εισοδήματος	39
4.3 Σύγκριση EU-SILC - ΔΗΛΕΔ	42
5. Παρουσίαση Αποτελεσμάτων από Μίκρο-Δεδομένα (ΓΓΠΣ)	44
5.1 Φορολογητέο Εισόδημα.....	44
5.2 Πηγές Εισοδήματος	46
5.2.1 Εισόδημα από μισθούς.....	47
5.2.2 Εισόδημα από Συντάξεις.....	47
5.2.3 Εισοδήματα από Αγροτικές Δραστηριότητες.....	48

5.2.4 Εισοδήματα από Εμπορικές Δραστηριότητες.....	48
5.2.5 Εισοδήματα από Δραστηριότητες Ελεύθερων Επαγγελματιών	49
5.2.6 Εισοδήματα από ενοίκια	49
5.2.7 Κεφαλαιουχικά Εισοδήματα	50
5.2.8 Εισοδήματα αλλοδαπής προέλευσης	50
5.3 Κυρίαρχη Κατηγορία Εισοδήματος ανά Ποσοστημόριο	51
6. Συμπεράσματα – Προτάσεις Πολιτικής	53
6.1 Κατανομή Πηγών Εισοδημάτων και Δημόσια Πολιτική.....	53
6.2 Τρόποι συλλογής Στοιχείων από τη Φορολογική Διοίκηση	54
Βιβλιογραφία	55
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	57

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1: Μέσο Διαθέσιμο Εισόδημα Ελληνικών Νοικοκυριών (2004-2012).....	17
Πίνακας 2: Ποσοστημόρια Διαθεσίμου Εισοδήματος Ελληνικών Νοικοκυριών (2004-2012)	17
Πίνακας 3: Συντελεστές Διαθεσίμου Εισοδήματος (ΟΟΣΑ)	19
Πίνακας 4: Μέσο Ισοδύναμο Ατομικό Διαθέσιμο Εισόδημα.....	19
Πίνακας 5: Ποσοστημόρια Ατομικού Διαθεσίμου Εισοδήματος.....	20
Πίνακας 6: Ατομικές Μεταβλητές και Επεξήγησή τους	22
Πίνακας 7: Μεταβλητές σε Επίπεδο Νοικοκυριού και Επεξήγησή τους	23
Πίνακας 8: Ποσοστό Ανεργίας και Άνεργοι με βάση το EU-SILC.....	24
Πίνακας 9: Ποσοστό Νοικοκυριών με Εισοδήματα από Μισθούς.....	25
Πίνακας 10: Εισοδηματικά Μεριδία από Μισθούς (2004-2012)	26
Πίνακας 11: Ποσοστό Νοικοκυριών με Εισοδήματα από Κέρδη	27
Πίνακας 12: Εισοδηματικά Μεριδία από Κέρδη (2004-2012)	28
Πίνακας 13: Ποσοστό Νοικοκυριών με Εισοδήματα από Συντάξεις	29
Πίνακας 14: Εισοδηματικά Μεριδία από Συντάξεις (2004-2012).....	29
Πίνακας 15: Ποσοστό Νοικοκυριών με Εισοδήματα από Άλλες Πηγές.....	30
Πίνακας 16: Εισοδηματικά Μεριδία από Άλλες Πηγές (NET)	31
Πίνακας 17: Εισοδηματικά Μεριδία από Άλλες Πηγές (GROSS)	31
Πίνακας 18: Συγκεντρωτικός Πίνακας Εισοδηματικών Μεριδίων	33
Πίνακας 19: Συγκεντρωτικός Πίνακας Εισοδηματικών Μεριδίων	35
Πίνακας 20: Μεταβολή Φορολογητέου Εισοδήματος και Φόρων (2013-2014)	37
Πίνακας 21: Μέσο Φορολογητέο Εισόδημα (2012-2014).....	38
Πίνακας 22: Μεταβλητές Μάκρο-Δεδομένων και Επεξήγησή τους	39
Πίνακας 23: Συνολικά Εισοδήματα (σε €) 2012-2014	41
Πίνακας 24: Ομαδοποίηση Μεταβλητών με βάση το EU-SILC	42
Πίνακας 25: Σύγκριση Μεριδίων ΔΗΛΕΔ - EU-SILC (2012)	42
Πίνακας 26: Μεταβλητές Μίκρο-Δεδομένων και Επεξήγησή τους	46
Πίνακας 27 Συγκεντρωτικός Πίνακας Εισοδημάτων ανά Ποσοστημόριο (2013).....	51
Πίνακας 28 Συγκεντρωτικός Πίνακας Εισοδημάτων ανά Ποσοστημόριο (2014).....	51
Πίνακας 29 Ποσοστό Ατόμων ανά Κατηγορία Εισοδήματος	52

Ευρετήριο Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Περιτροφικό πάνελ επιλογής δείγματος	10
Διάγραμμα 2: Τεταρτημόρια Διαθεσίμου Εισοδήματος Ελληνικών Νοικοκυριών (2004-2012).....	18
Διάγραμμα 3: Τεταρτημόρια Ατομικού Διαθεσίμου Εισοδήματος	20
Διάγραμμα 4: Επίπεδο Φτώχειας (Εισόδημα και Ποσοστό Πληθυσμού 2004-2011). 21	
Διάγραμμα 5: Ποσοστό Ανεργίας και Άνεργοι με βάση το EU-SILC	24
Διάγραμμα 6: Ποσοστό Νοικοκυριών με Εισοδήματα από Μισθούς	25
Διάγραμμα 7: Εισοδηματικά Μερίδια από Μισθούς (2004-2012)	26
Διάγραμμα 8: Ποσοστό Νοικοκυριών με Εισοδήματα από Κέρδη	27
Διάγραμμα 9: Εισοδηματικά Μερίδια από Κέρδη (2004-2012).....	28
Διάγραμμα 10: Ποσοστό Νοικοκυριών με Εισοδήματα από Συντάξεις.....	29
Διάγραμμα 11: Εισοδηματικά Μερίδια από Συντάξεις (2004-2012)	30
Διάγραμμα 12: Ποσοστό Νοικοκυριών με Εισοδήματα από Άλλες Πηγές.....	31
Διάγραμμα 13 Εισοδηματικά Μερίδια από Άλλες Πηγές (NET).....	32
Διάγραμμα 14 Εισοδηματικά Μερίδια από Άλλες Πηγές (GROSS).....	32
Διάγραμμα 15: Συγκεντρωτικό Διάγραμμα Εισοδηματικών Μεριδίων 2007-2012 (gross)	34
Διάγραμμα 16: Συγκεντρωτικό Διάγραμμα Εισοδηματικών Μεριδίων 2007-2012 (net)	35
Διάγραμμα 17: Μέσος και Διάμεσος Φόρος Εισοδήματος και Ασφαλιστικές Εισφορές	36
Διάγραμμα 18: Μεταβολή Μέσου και Διαμέσου Φόρου Εισοδήματος και Ασφαλιστικών Εισφορών	36
Διάγραμμα 19: Συνολικό Φορολογητέο Εισόδημα και Φόροι	37
Διάγραμμα 20 Εισοδηματικά Μερίδια με βάση τα Μάκρο-στοιχεία της ΔΗΛΕΔ (2012-2014).....	40
Διάγραμμα 21 Εισοδηματικά Μερίδια (2012-2014)	41
Διάγραμμα 22 Δηλωθέν Εισόδημα (2013-2014).....	44
Διάγραμμα 23: Φορολογητέο Εισόδημα (2013-2014).....	44
Διάγραμμα 24: Δηλωθέν Εισόδημα χωρίς μηδενικά (2013-2014)	45
Διάγραμμα 25 Φορολογητέο Εισόδημα χωρίς μηδενικά (2013-2014).....	45
Διάγραμμα 26: Μισθοί.....	47

Διάγραμμα 27: Συντάξεις	47
Διάγραμμα 28: Αγροτικό Εισόδημα	48
Διάγραμμα 29: Εισόδημα από Εμπορικές Δραστηριότητες	48
Διάγραμμα 30: Εισόδημα από Ελευθέρια Επαγγέλματα	49
Διάγραμμα 31: Εισόδημα από Ενοίκια	49
Διάγραμμα 32: Κεφαλαιουχικά Εισοδήματα	50
Διάγραμμα 33: Εισοδήματα Αλλοδαπής Προέλευσης	50
Διάγραμμα 34: Ποσοστό Ατόμων ανά Κατηγορία Εισοδήματος	52

Πίνακας Συντομογραφιών

Συντομογραφία	Επεξήγηση
EU-SILC	European Union Statistics on Income and Living Conditions
EUROSTAT	Ευρωπαϊκή Στατιστική Αρχή
ΓΓΔΕ	Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων
ΓΓΠΣ	Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων
ΔΗΛΕΔ	Διεύθυνση Ηλεκτρονικής Διακυβέρνηση
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΟΟΣΑ (OECD)	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

1. Εισαγωγή

Σε κάθε πρόταση πολιτικής είναι απαραίτητη η ύπαρξη αναλυτικών ποσοτικών δεδομένων (*data*) σχετικά με το αναμενόμενο τελικό της κόστος ή τα αναμενόμενα τελικά της έσοδα. Αντίστοιχα, είναι επίσης σημαντικό να προσδιορίζονται οι ομάδες και το πλήθος των πολιτών που θα επηρεαστούν είτε θετικά (στο πλαίσιο μιας κοινωνικής παροχής) είτε αρνητικά (στο πλαίσιο μιας φορολογικής αναμόρφωσης) από την εφαρμογή της πολιτικής αυτής. Ειδικότερα, στους τομείς της φορολογικής ή της κοινωνικής πολιτικής η Κεντρική Διοίκηση οφείλει να γνωρίζει το συνολικό αποτέλεσμα της πολιτικής της τόσο στην οικονομία (σε όρους ΑΕΠ, Εσόδων, Εξόδων) όσο και σε επίπεδο κοινωνικής και οικονομικής αποτελεσματικότητας.

Ο λόγος ύπαρξης της παρούσας εργασίας στοιχειοθετείται μιας και πολλές φορές υπάρχουν διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις αρχικές προβλέψεις και στα τελικά αποτελέσματα της ασκούμενης πολιτικής. Για παράδειγμα, είναι συνήθης η διαφοροποίηση ως προς το κόστος και τους τελικούς δικαιούχους ενός κοινωνικού επιδόματος ή η πρόβλεψη εσόδων/κόστους ενός μέτρου δημοσιονομικής πολιτικής. Οι διαφοροποιήσεις αυτές έχουν ως αποτέλεσμα την αναποτελεσματική άσκηση κοινωνικών/οικονομικών πολιτικών και την επιφυλακτική υιοθέτηση στο μέλλον, παρόμοιων νέων αλλά απαραίτητων πολιτικών.

Στην παρούσα μελέτη θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε τις αιτίες αυτής της διαφοροποίησης, εντοπίζοντας τες στην ελλιπή καταγραφή των στατιστικών στοιχείων ή στις διαφορετικές μεθοδολογίες που χρησιμοποιούνται από τους Φορείς Σχεδιασμού και τους Φορείς Υλοποίησης της εκάστοτε Πολιτικής. Βασικές μεταβλητές που επηρεάζουν τόσο το πλήθος των επηρεαζόμενων μονάδων όσο και το τελικό κόστος της εκάστοτε παρέμβασης αποτελούν η κατανομή των πηγών εισοδημάτων και ο τρόπος οργάνωσης του εκάστοτε νοικοκυριού.

Με τον όρο πηγές εισοδήματος αναφερόμαστε στον τρόπο που τα άτομα/νοικοκυριά αποκτούν το εισόδημα τους. Σε καμία περίπτωση δεν αναφερόμαστε στις παραμέτρους του ΑΕΠ μιας και στην ανάλυσή μας ενδιαφερόμαστε για τον τρόπο με τον οποίο συντηρείται το κάθε νοικοκυριό οπότε οι μεταβιβαστικές πληρωμές (συντάξεις, επιδόματα κλπ) θεωρούνται «εισόδημα», κάτι που στη μακροοικονομική ανάλυση δεν ισχύει. Ο λόγος που οι πηγές εισοδήματος διαδραματίζουν σημαντικό

ρόλο στην αποτελεσματικότητα είτε της κοινωνικής είτε της φορολογικής πολιτικής είναι γιατί μπορεί να καταδείξει την εξάρτηση ή και την ευαισθησία του κάθε νοικοκυριού από την ασκούμενη πολιτική σε συνάρτηση και με άλλους εξωγενείς παράγοντες. Για παράδειγμα, εντελώς διαφορετική είναι η έκθεση ενός νοικοκυριού στον συστηματικό κίνδυνο της ύφεσης που τα εισοδήματά τους είναι από μισθωτές υπηρεσίες ή ελευθέρια επαγγέλματα απ' ό,τι ενός συνταξιούχου ή ενός επιχειρηματία.

Στην εργασία αυτή θα αναλύσουμε τρεις (3) διαφορετικές μεθοδολογίες συλλογής και επεξεργασίας στατιστικών στοιχείων σχετικά με το εισόδημα και την κατανομή του. Πιο συγκεκριμένα, θα δούμε τον τρόπο λειτουργίας της βάσης δεδομένων των Ερευνών Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης (EU-SILC) της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και τη μακρο-επεξεργασία των φορολογικών στοιχείων της Διεύθυνσης Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (Δ.ΗΛΕ.Δ) μαζί με τα μικρο-στοιχεία των ίδιων στοιχείων από την Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων (Γ.Γ.Π.Σ.) του Υπουργείου Οικονομικών.

Στη συνέχεια γίνεται η ανάλυση των πηγών του εισοδήματος είτε των νοικοκυριών είτε των ατόμων (ανάλογα με τη μορφή των στατιστικών στοιχείων), τις μεταξύ τους σχέσεις καθώς και της εξέλιξής τους στο χρόνο. Με τον τρόπο αυτό παρατηρούμε και την κατανομή αλλά και την ένταση της οικονομικής ύφεσης της ελληνικής οικονομίας στα διάφορα εισοδήματα. Το βασικό όμως είναι ότι μπορούμε να διακρίνουμε τις διαφορές ως προς τη μεθοδολογία και τη συλλογή των στοιχείων που συντελούν στα διαφορετικά αποτελέσματα μεταξύ πρόβλεψη και τελικής επίδρασης μιας δημόσιας πολιτικής.

Τέλος, μαζί με τα συμπεράσματα, γίνονται και οι απαραίτητες προτάσεις πολιτικής οι οποίες θα βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα των ασκούμενων πολιτικών και θα μπορέσουν να συμβάλλουν στη βελτίωση της Διοίκησης. Για αυτό τον λόγο, κρίσιμος είναι ο εντοπισμός των αστοχιών ως προς τον σχεδιασμό αλλά και των βέλτιστων πρακτικών που εφαρμόζονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι προτάσεις έχουν να κάνουν τόσο ως προς τη μεθοδολογία (συλλογή και επεξεργασία στατιστικών στοιχείων) όσο και ως προς τον τρόπο άσκησης της εκάστοτε παρέμβασης.

2. Στατιστικά Δεδομένα

Τα στατιστικά στοιχεία (*data*) της παρούσας μελέτης αναφέρονται σε μικρο-δεδομένα (*micro-data*) από τις έρευνες για το Εισόδημα και τις Συνθήκες Διαβίωσης EU-SILC (*European Union Statistics on Income and Living Conditions*) της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και σε μάκρο και μικρο-δεδομένα από τη Διεύθυνση Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΔΗΛΕΔ) της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων (ΓΓΔΕ) και τη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων (ΓΓΠΣ) του Υπουργείου Οικονομικών.

2.1 Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης (EU-SILC)

Η Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών παρέχει στοιχεία σχετικά με το εισόδημα, τον κοινωνικό αποκλεισμό, τη φτώχεια και τις συνθήκες διαβίωσης των ατόμων και των νοικοκυριών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Θεσπίστηκε, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, για να παράσχει στοιχεία σχετικά με τους διαρθρωτικούς δείκτες κοινωνικής συνοχής (ποσοστό κινδύνου φτώχειας, μισθολογικό χάσμα μεταξύ των δύο φύλων κλπ) και να παρέχει τα σχετικά δεδομένα για τις δύο «ανοικτές μεθόδους συντονισμού (*open methods of coordination*)» στον τομέα της κοινωνικής ένταξης (*social exclusion*) και των συντάξεων στην Ευρώπη.

Βασικός στόχος είναι η κατασκευή κοινών στοιχείων (*data*) για όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (αλλά και άλλων βασικών κρατών της Ευρωπαϊκής Ηπείρου) για την ευκολότερη χρήση και επεξεργασία τους με στόχο την επιλογή των καταλληλότερων μέτρων πολιτικής. Τα μικρο-δεδομένα συλλέγονται από τα κράτη μέλη της Ένωσης, χρησιμοποιώντας ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα για κάθε χώρα, και συγκεντρώνονται σε μία ενιαία βάση από τη EUROSTAT. Κάποια κράτη-μέλη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, έχουν ξεκινήσει την έρευνα από την πειραματική της φάση το 2003 ενώ κάποια άλλα εντάχθηκαν αργότερα.

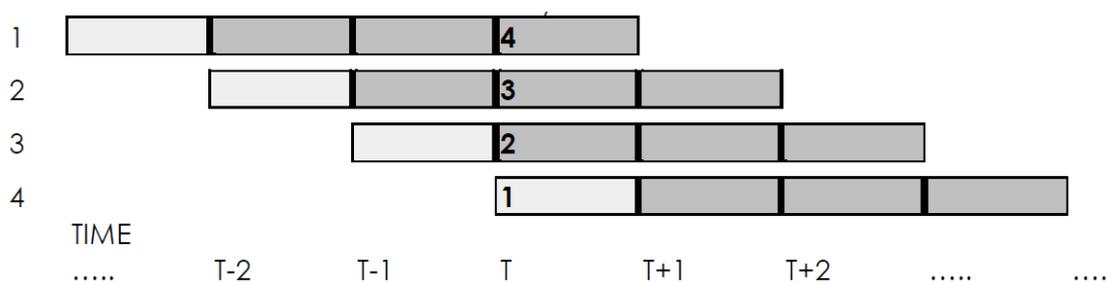
2.1.1 Δεδομένα

Από την έρευνα συλλέγονται δύο τύποι δεδομένων: τα διαστρωματικά (*cross-sectional*) δεδομένα που προσφέρουν μία στατική αποτύπωση (*snapshot*) της εκάστοτε μεταβλητής και αφορούν συγκεκριμένες περιόδους του χρόνου, καθώς και διαχρονικά (*longitudinal*) δεδομένα που συλλέγονται περιοδικά, μία φορά το χρόνο για μία τετραετία, και άρα προσφέρουν στοιχεία για την εξέλιξη των κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών των ίδιων ατόμων και νοικοκυριών μέσα στο χρόνο¹. Τα στοιχεία για τον κοινωνικό αποκλεισμό και τις συνθήκες στέγασης συλλέγονται σε επίπεδο νοικοκυριού. Αναλυτικά στοιχεία εισοδήματος, εργασίας, εκπαίδευσης και υγείας συλλέγονται σε ατομικά επίπεδο για άτομα ηλικίας 16 ετών και άνω.

2.1.2 Μεθοδολογία Έρευνας

Καθώς, το EU-SILC είναι ένα «περιστροφικό» πάνελ (*rotational panel design*) και σε κάθε έτος ανανεώνεται το ένα τέταρτο του δείγματος, συνολικά σε τέσσερα έτη, το αρχικό δείγμα έχει αντικατασταθεί πλήρως και άρα τα ίδια άτομα παρακολουθούνται το πολύ για τέσσερα χρόνια (βλέπε Διάγραμμα 1).

Διάγραμμα 1: Περιστροφικό πάνελ επιλογής δείγματος

Η διαχρονική δομή του δείγματος διακρίνεται σε τέσσερα εναλλασσόμενα υποδείγματα καθένα από τα οποία είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού και διαρκεί τέσσερα χρόνια. Για κάθε δύο διαδοχικά χρόνια υπάρχει μερική επικάλυψη (75%) των πάνελ. Κάθε χρόνο ένα πάνελ εγκαταλείπει το δείγμα και ένα νέο panel επιλέγεται. Αυτή η τακτική έχει το πλεονέκτημα από τη μια ότι καταπολεμάται σε μεγάλο βαθμό το πρόβλημα της διαφορετικής εγκατάλειψης του δείγματος (*panel*

¹ Andriopoulou et al. (2013)

attrition), αλλά μειονεκτεί από την άλλη στο γεγονός ότι χάνεται η δυνατότητα να γίνουν δυναμικές αναλύσεις των εισοδημάτων ή/και της φτώχειας που να επιτρέπουν π.χ. ακόμη και έλεγχο για τη διαγενεακή μεταβίβαση της φτώχειας ή/και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Οι βασικές μεταβλητές του συλλέγονται και μελετώνται στη βάση δεδομένων του EU-SILC στοχεύουν σε πληροφορίες είτε σε επίπεδο νοικοκυριού είτε σε επίπεδο ατόμου. Έτσι, ως βασικές μεταβλητές έχουμε το Εισόδημα, την Εργασία, τη Στέγαση, την Υγεία και τον Κοινωνικό Αποκλεισμό.

2.1.3 Κοινός Κανόνας

Έχοντας ως στόχο τη θεμελίωση της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης στις χώρες της Ευρώπης ο σχεδιασμός της δεν είναι αυστηρός. Με την έννοια αυτή, κάθε κράτος μπορεί να προσαρμόσει τα δεδομένα που απαιτούνται για τη βάση του EU-SILC σε έρευνες που ήδη υπάρχουν. Συνεπώς, τα στοιχεία που συλλέγουν οι Εθνικές Στατιστικές Αρχές μπορεί να προέρχονται από διαφορετικές πηγές με την υποχρέωση όμως η δειγματοληψία να είναι αντιπροσωπευτική και να ακολουθούνται κοινές μεθοδολογικές πρακτικές ως προς τον τρόπο συμπλήρωσης (*imputation*) των πεδίων που παρέμειναν κενά (*missing values*) καθώς και στη διαδικασία της στάθμισης (*weighting*).

Οι κοινές μεθοδολογίες ως προς τον τρόπο συμπλήρωσης των κενών πεδίων και της στάθμισης κρίθηκαν αναγκαίες για τη διευκόλυνση της επεξεργασίας των δεδομένων, τη στατιστική ανάλυσή τους και τη δυνατότητα συγκρίσεων μεταξύ των χωρών που συμμετέχουν στις Έρευνες. Αντίστοιχα, για να έχει νόημα η σύγκριση των μεταβλητών μεταξύ των χωρών, τα κράτη καλούνται να ορίζουν με τον ίδιο τρόπο το «νοικοκυριό» (*household*) και το «εισόδημα» (*income*).

Ως νοικοκυριό ορίζουμε:

- Νοικοκυριά με ένα άτομο
- Νοικοκυριά με δύο ενήλικες, νεότερους των 65 ετών και χωρίς εξαρτώμενα παιδιά.
- Νοικοκυριά με δύο ενήλικες, ο ένας άνω των 65 ετών και χωρίς εξαρτώμενα παιδιά

- Νοικοκυριά με τρεις ή περισσότερους ενήλικες χωρίς εξαρτώμενα παιδιά.
- Νοικοκυριά με έναν ενήλικο και ένα εξαρτώμενο παιδί.
- Νοικοκυριά με δύο ενήλικους και ένα εξαρτώμενο παιδί.
- Νοικοκυριά με δύο ενήλικους και δύο εξαρτώμενα παιδιά.
- Νοικοκυριά με δύο ενήλικους και τρία ή περισσότερα εξαρτώμενα παιδιά.
- Νοικοκυριά με τρεις ή περισσότερους ενήλικες με εξαρτώμενα παιδιά.

Από την άλλη, ως διαθέσιμο εισόδημα θεωρούμε το συνολικό καθαρό εισόδημα, δηλαδή το εισόδημα που προκύπτει μετά την αφαίρεση των φόρων και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης.

2.2 Στοιχεία από τη Δημόσια Διοίκηση

Για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης αναζητήσαμε στοιχεία από δύο διαφορετικές πηγές της Δημόσιας Διοίκησης στις οποίες συγκεντρώνονται στοιχεία σχετικά με τη Φορολογική Διοίκηση. Κύριος σκοπός μας είναι να καταδείξουμε τις διαφοροποιήσεις ως προς τις πηγές των εισοδημάτων και ως προς τον τρόπο προσδιορισμού του διαθέσιμου εισοδήματος μεταξύ των ερευνητικών εργασιών (που χρησιμοποιούν κυρίως βάσεις δεδομένων όπως το EU-SILC) και της τελικής εφαρμογής της ακολουθούμενης πολιτικής από την εκάστοτε Δημόσια Διοίκηση.

Τα φορολογικά στοιχεία προέρχονται από δύο διαφορετικές βάσεις δεδομένων του Υπουργείου Οικονομικών. Τα μακρο-δεδομένα από τη Διεύθυνση Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων (σε συγκεντρωτική μακρο-μορφή όπως δημοσιεύεται κάθε χρόνο από τη ΔΗΛΕΔ) και τα μικρο-δεδομένα επίσης από τη ΓΓΔΕ (σε μορφή μικρο-δεδομένων όπως συλλέγονται από τη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων). Η διάκριση μεταξύ μικρο και μακρο δεδομένων είναι απαραίτητη ως προς τη μεθοδολογία και την τελική ερμηνεία των αποτελεσμάτων². Ειδικότερα:

² Θεωρητικά τα αποτελέσματα των μικρο-δεδομένων οφείλουν να ταυτίζονται με τα αποτελέσματα των μακρο-δεδομένων. Οποιαδήποτε διαφοροποίηση καταδεικνύει λάθη είτε στον τρόπο συλλογής των στοιχείων είτε στον τρόπο επεξεργασίας τους.

2.2.1 Μάκρο-δεδομένα - Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων

Η Διεύθυνση Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΔΗΛΕΔ) της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων (ΓΓΔΕ) του Υπουργείου Οικονομικών συλλέγει και συγκεντρώνει τα πρωτογενή στοιχεία των φορολογικών δηλώσεων των ελληνικών νοικοκυριών. Τα συγκεντρωτικά στοιχεία που παρέχει αναφέρονται στα δηλωθέντα και φορολογητέα εισοδήματα όλων των Ελλήνων που κάνουν φορολογική δήλωση και παρέχονται με τρόπο που διασφαλίζει τη μη ταυτοποίηση των φορολογουμένων.

Η παροχή των στοιχείων είναι ελεύθερη και δίνεται υπό τη μορφή συγκεντρωτικών πινάκων ανά κατηγορία και κλιμάκιο εισοδήματος.

2.2.2 Μίκρο-δεδομένα - Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων

Η Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων και Διοικητικής Υποστήριξης (ΓΓΠΣ) του Υπουργείου Οικονομικών συλλέγει και συγκεντρώνει τα πρωτογενή στοιχεία των φορολογικών δηλώσεων των ελληνικών νοικοκυριών κάθε χρόνο μέσω του www.gsis.gr.

Στην παρούσα μελέτη θα επικεντρωθούμε στα πραγματικά μίκρο-δεδομένα για τα οικονομικά έτη 2013 και 2014 (έτη χρήσης 2012 και 2013 αντίστοιχα) χρησιμοποιώντας στοιχεία (δείγμα) για 999.993 φορολογικές δηλώσεις για το 2013 και 999.948 δηλώσεις για το 2014. Από τη στιγμή που τα παντρεμένα ζευγάρια κάνουν κοινή φορολογική δήλωση έχουμε ένα δείγμα 1.449.299 και 1.449.252 ατόμων για τα παραπάνω έτη. Αξίζει να τονίσουμε ότι όλα τα αποτελέσματα αναφέρονται σε δηλωθέντα εισοδήματα.

2.3 Διαφορές Βάσεων EU-SILC και Φορολογικών Στοιχείων

Βασικές αιτίες των διαφοροποιήσεων μεταξύ των βάσεων δεδομένων από τις Έρευνες Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης και των φορολογικών στοιχείων της Δημόσιας Διοίκησης είναι στις διαφορετικές μεταβλητές στις οποίες δίνεται έμφαση καθώς και στους διαφορετικούς ορισμούς για πολλές από αυτές.

Μεταβλητές

Το πρώτο πρόβλημα που κάνει τις βάσεις δεδομένων να μη συμφωνούν είναι η απουσία πολλών μεταβλητών από τη βάση της φορολογικής διοίκησης μιας και η τελευταία ενδιαφέρεται (ή ενδιαφερόταν) αποκλειστικά για τα εισοδήματα που μπορούσε να φορολογήσει, προσδιορίζοντας όχι το διαθέσιμο αλλά το φορολογητέο εισόδημα του κάθε νοικοκυριού. Έτσι για παράδειγμα μία σειρά από επιδόματα (ανεργίας, ασθενείας κλπ) δεν συμπεριλαμβάνονταν στις φορολογικές δηλώσεις μιας και δεν φορολογούνταν, ενώ τα εισοδήματα από τόκους ή άλλα εισοδήματα που είχαν ήδη φορολογηθεί, οι πολίτες, δεν ήταν υποχρεωμένοι να τα παρουσιάσουν σε αυτές. Με τον τρόπο αυτό, η φορολογική διοίκηση συστηματικά υποεκτιμά το εισόδημα των νοικοκυριών οδηγώντας σε λανθασμένες προβλέψεις πολιτικών σχετικά με το καθαρό εισόδημα τους.

Άλλο ένα σημαντικό πρόβλημα ως προς τις πηγές των εισοδημάτων των νοικοκυριών είναι και η ενοποίηση των μεταβλητών «Εισόδημα από Μισθούς» και «Εισόδημα από Συντάξεις» στη μεταβλητή «ΜΙΣΘΟΙ» που περιλαμβάνει και τα δύο εισοδήματα που συνήθως φορολογούνται με την ίδια κλίμακα φορολόγησης. Αυτό δυσχεραίνει αρκετά την ανάλυση μιας και δεν ξεχωρίζει τα πραγματικά εισοδήματα από τις μεταβιβάσεις εισοδημάτων.

Τέλος, αξίζει να σημειώσουμε ότι πέρα από το «δηλωθέν» εισόδημα, στη ΓΓΔΕ τηρούνται για κάθε φορολογούμενο στοιχεία σχετικά με το «φορολογητέο» εισόδημα (το οποίο περιλαμβάνει και τον υπολογισμό του τεκμαρτού εισοδήματος) και το «εισόδημα έκτακτης εισφοράς» (το οποίο περιλαμβάνει εισοδήματα και από άλλες πηγές που φορολογούνται αυτοτελώς π.χ. καταθέσεις).

Νοικοκυριό

Μία άλλη σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ της βάσης του EU-SILC και των φορολογικών στοιχείων έγκειται στον ορισμό της έννοιας του «νοικοκυριού». Συγκεκριμένα, στις Έρευνες Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης το νοικοκυριό αναφέρεται στα άτομα που ζουν κάτω από την ίδια στέγη, με διαφοροποιήσεις ως προς τις ηλικίες και τη στάθμισή του καθενός: αντίθετα, η φορολογική διοίκηση έχει στοιχεία για συζύγους και προστατευόμενα μέλη (χωρίς να μπορεί να γίνει ο προσδιορισμός της ηλικίας τους) ενώ μπορεί στο ίδιο νοικοκυριό να γίνονται περισσότερες από μία φορολογικές δηλώσεις.

Για παράδειγμα, μία οικογένεια με 2 ενήλικες και 3 παιδιά ηλικιών 27, 20 και 12 ετών, από τα οποία το δεύτερο είναι φοιτητής και διαμένει σε άλλη πόλη, κατά το EU-SILC θα θεωρηθεί ως δύο αυτόνομα νοικοκυριά:

- **1^ο Νοικοκυριό:** 3 ενήλικες (2 γονείς και το 27χρονο παιδί) και ένα εξαρτώμενο μέλος (το 12χρονο παιδί).
- **2^ο Νοικοκυριό:** 1 ενήλικας (ο 20χρονος φοιτητής).

Αντίθετα, για τη φορολογική διοίκηση έχουμε:

- **1^η φορολογική δήλωση:** 2 γονείς και δύο προστατευόμενα μέλη (ο 20χρονος φοιτητής κι το 12χρονο παιδί)
- **2^η φορολογική δήλωση:** Το 27χρονο παιδί.

Αν αναλογιστούμε μάλιστα ότι δεν υπάρχει τρόπος να υπολογιστεί η ηλικία των προστατευόμενων μελών (άρα είναι αδύνατη η μετατροπή το εισοδήματος σε ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα ανά νοικοκυριό με βάση τον ΟΟΣΑ³) ούτε να γίνει η αντιστοίχιση των φορολογικών δηλώσεων που αποτελούν ένα νοικοκυριό τότε η ανάλυση γίνεται ακόμα περισσότερο δυσχερής.

³ Βλέπε παράγραφο 3.1.2

3. Παρουσίαση Αποτελεσμάτων Μίκρο-δεδομένων από EU-SILC

Για τη στατιστική/Μίκρο-οικονομετρική επεξεργασία των στοιχείων χρησιμοποιήθηκε το πακέτο STATA 12.0 ενώ οι μεταβλητές διατηρήθηκαν ίδιες με τη βάση δεδομένων του EU-SILC. Στόχος μας είναι να «σπάσουμε» σε κομμάτια τις πηγές του εισοδήματος των νοικοκυριών ώστε να δούμε την εξέλιξη και τη δυναμική τους σχέση. Η ανάλυση χαρακτηρίζεται μίκρο-οικονομετρική γιατί εφαρμόζει στατιστικές μεθόδους σε μίκρο επίπεδο (σε κάθε παρατήρηση ξεχωριστά) προσπαθώντας να ερμηνεύσει τις συνολικές (μάκρο) μεταβλητές της οικονομίας.

3.1 Διαθέσιμο Εισόδημα

Πριν ξεκινήσουμε τη διαδικασία της εμφάνισης των επιμέρους εισοδημάτων έχει ενδιαφέρον να δούμε την εξέλιξη του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών αλλά και των ατόμων από τις συνολικές μεταβλητές του EU-SILC. Μία τέτοια παρουσίαση θα μας διευκολύνει στο να έχουμε μία καλύτερη εικόνα για την πορεία των εισοδημάτων ως σύνολο η οποία και θα ερμηνευτεί από την παρούσα μελέτη.

Στην ανάλυση που ακολουθεί παρουσιάζονται οι μεταβλητές της βάσης της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης για πληρέστερη παρουσίαση και για ενδεχόμενο επανέλεγχό τους από όποιον ερευνητή το επιθυμεί. Αντίστοιχα, ο τελικός κώδικας της οικονομικής μας ανάλυσης είναι διαθέσιμος στο παράρτημα.

3.1.1 Διαθέσιμο Εισόδημα Νοικοκυριών

Ως συνολικό διαθέσιμο εισόδημα (*disposable income* - HY020) ορίζουμε το συνολικό ακαθάριστο εισόδημα του εκάστοτε νοικοκυριού αφού αφαιρεθούν οι φόροι περιουσίας (HY120G), οι μεταβιβάσεις εισοδήματος σε άλλα νοικοκυριά (HY130G) καθώς και οι φόροι εισοδήματος και οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης (HY140G).

$$HY020 = HY010 - HY120G - HY130G - HY140G$$

Στην ουσία πρόκειται για το εισόδημα που έχει τελικά στην κατοχή του το νοικοκυριό προκειμένου να καταναλώσει και να καλύψει τις δανειακές υποχρεώσεις του. Κατά μέσο όρο, το διαθέσιμο εισόδημα των Ελληνικών νοικοκυριών εξελίχθηκε σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 1: Μέσο Διαθέσιμο Εισόδημα Ελληνικών Νοικοκυριών (2004-2012)

Έτος	Μέσο Εισόδημα
2004	17,289.25 €
2005	18,482.40 €
2006	19,180.04 €
2007	20,030.07 €
2008	21,319.07 €
2009	21,996.38 €
2010	22,002.64 €
2011	19,741.43 €
2012	16,140.61 €

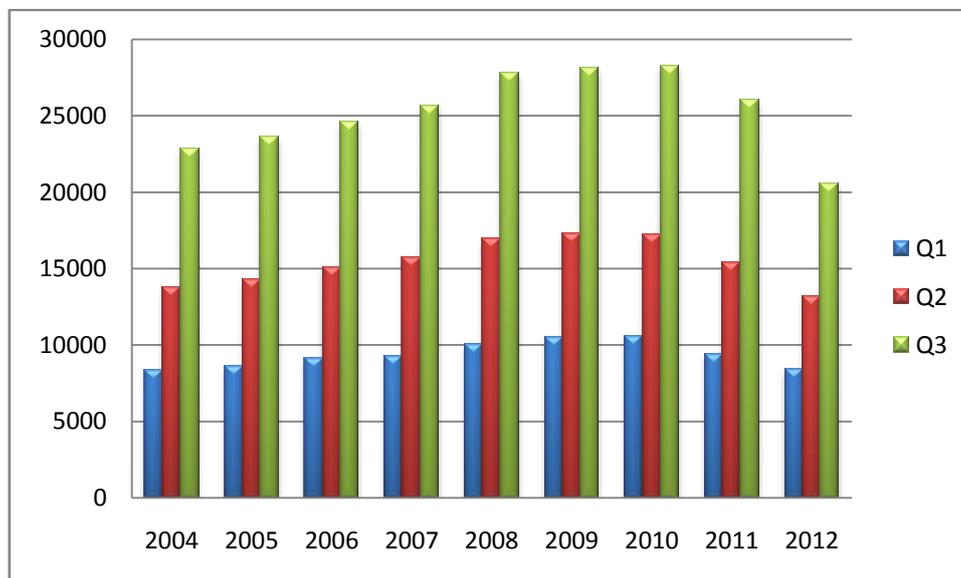
Ως γνωστόν, στις συγκρίσεις εισοδημάτων δεν είναι σωστό να αρκούμαστε μόνο στο μέτρο του μέσου (*mean*) καθώς αυτό επηρεάζεται έντονα από τις ακραίες τιμές και ενδέχεται να έχουμε εσφαλμένη εικόνα για την πραγματική κατάσταση των Ελληνικών νοικοκυριών. Για το λόγο αυτό υπολογίζουμε τη διάμεσο (*median*) και όλα τα ποσοστημόρια που θα μας δώσουν μια πιο πλήρη εικόνα για την εξέλιξη του διαθέσιμου εισοδήματος (Βλέπε πίνακα 2).

Πίνακας 2: Ποσοστημόρια Διαθέσιμου Εισοδήματος Ελληνικών Νοικοκυριών (2004-2012)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1%	200	1400	1925	1292	1000	0	1200	791	-171.25
5%	3220	3348.41	4000	4018	4760	4600	5000	4320	3990
10%	4872	5088	5624.64	5980	6468	6580	7000	6026	5170
25%	8384	8600	9100	9252.1	10033.5	10500	10590	9400	8400
50%	13750	14290.72	15080	15740	16964	17300	17200	15400	13172.25
75%	22834	23620.6	24590	25662	27776.5	28106.2	28230	26053	20582
90%	34500	35480	36366	38060	40000	41580	40850	37351	30195
95%	41248.24	46268	46488	48424	49350	51515	51130	46270	37076
99%	58700	76795.95	83775	85000	84720	93850	90950	77090	57109

Για τα τρία κύρια τεταρτημόρια (Q1: για το 25% των παρατηρήσεων και Q2 και Q3 για τη διάμεσο και το 75% των παρατηρήσεων αντίστοιχα) έχουμε το διάγραμμα 2:

Διάγραμμα 2: Τεταρτημόρια Διαθέσιμου Εισοδήματος Ελληνικών Νοικοκυριών (2004-2012)

3.1.2 Διαθέσιμο Ατομικό Εισόδημα

Προκειμένου να έχουμε μια εικόνα για τον πληθυσμό θα ήταν ορθό να μη μείνουμε μόνο σε επίπεδο νοικοκυριού αλλά να δούμε το εισόδημα που αντιστοιχεί στο κάθε άτομο χωριστά.

Με βάση τη βιβλιογραφία (Forster, 1994; Burniaux et al., 1998; OECD, 2011) και την ανάλυση του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ, Organization for Economic Co-operation and Development - OECD)⁴, τα νοικοκυριά εμφανίζουν οικονομίες κλίμακας (*economies of scale*) στην κατανάλωσή τους. Συνεπώς, μια ισομερής διαίρεση του οικογενειακού εισοδήματος στα μέλη του νοικοκυριού (τυπικό *per capita*) θα ήταν λανθασμένη.

Αυτό που μας ενδιαφέρει, λοιπόν, είναι το μέγεθος του διαθέσιμου εισοδήματος που έχει στην κατοχή του το κάθε άτομο και όχι απλά το μερίδιο του καθενός από μια απλή διαίρεση. Οι σταθμίσεις που μεθοδολογικά έχουν συμφωνηθεί με βάση την

⁴ Βλ. <http://www.oecd.org/eo/growth/OECD-Note-EquivalenceScales.pdf>

ανανεωμένη λίστα συντελεστών του διαθέσιμου εισοδήματος του OECD είναι οι παρακάτω (πίνακας 3):

Πίνακας 3: Συντελεστές Διαθέσιμου Εισοδήματος (ΟΟΣΑ)

Κατηγορία Ατόμου	Modified OECD Scale
1 ^{ος} Ενήλικας	1
2 ^{ος} Ενήλικας	0,5
Ανήλικο Μέλος (1-13 ετών)	0,3
Ανήλικο Μέλος (14+)	0,5

Αυτό σημαίνει, ότι αν έχουμε, για παράδειγμα, μια τριμελή οικογένεια (2 ενήλικοι και 1 ανήλικο κάτω των 13 ετών) που έχει οικογενειακό εισόδημα 30.000€, τότε το διαθέσιμο εισόδημα θα πρέπει να βρεθεί με τη χρήση συντελεστή 1,8, ο οποίος αναλύεται σε 1 μονάδα για τον αρχηγό του νοικοκυριού, 0,5 για το δεύτερο ενήλικο μέλος και 0,3 για το ανήλικο μέλος. Συνεπώς, ενώ τυπικά θα θεωρούσε κάποιος ότι το κατά κεφαλήν εισόδημα θα έπρεπε να είναι $30.000\text{€}/3 = 10.000\text{€}$ ανά μέλος, στην πραγματικότητα το διαθέσιμο εισόδημα, λόγω οικονομικών κλίμακας εντός του νοικοκυριού, είναι $30.000\text{€}/1,8 \approx 16.666\text{€}$.

Με βάση την παραπάνω προσέγγιση, υπολογίστηκαν οι συντελεστές του κάθε νοικοκυριού του δείγματος και έχουμε τα ακόλουθα αποτελέσματα για το μέσο ατομικό εισόδημα, τα ποσοστημόρια στα οποία αυτό μπορεί να αναλυθεί καθώς και τα τρία βασικά τεταρτημόριά του (πίνακες 4, 5 και διάγραμμα 3 αντίστοιχα).

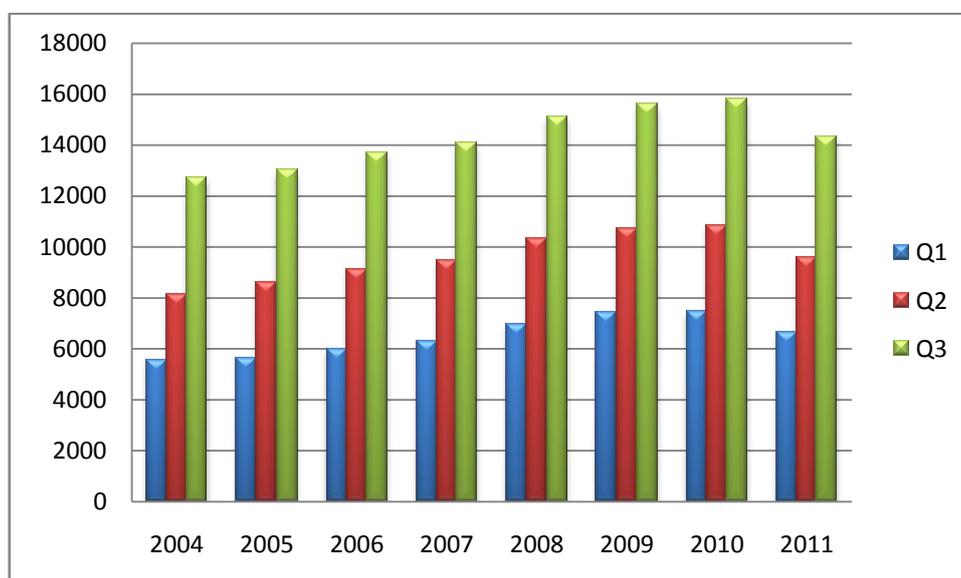
Πίνακας 4: Μέσο Ισοδύναμο Ατομικό Διαθέσιμο Εισόδημα

Έτος	Μέσο Ισοδύναμο Διαθέσιμο Εισόδημα
2004	9,826.65 €
2005	10,539.74 €
2006	11,004.79 €
2007	11,493.94 €
2008	12,321.37 €
2009	12,835.50 €
2010	12,969.57 €
2011	11,590.28 €

Πίνακας 5: Ποσοστημότητα Ατομικού Διαθέσιμου Εισοδήματος

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1%	153.33	828.57	1333.33	800	800	0	852.381	593.25
5%	2550	2800	3041.16	3147.34	3724	3809.524	3965.217	3756
10%	3602.66	3733.33	4000	4192	4800	4935.2	5200	4609.46
25%	5539.28	5669	6000	6300	6964	7399.68	7466.667	6648
50%	8133.5	8635.33	9103	9482.66	10319.4	10725.83	10850	9600
75%	12700	13000	13692	14083.73	15120.89	15611.68	15809.52	14350
90%	17800	18714.5	19500	20058.67	21194	21766.67	22098.5	19940
95%	21992	18714.5	24862.67	25210.67	26133.33	27233.33	27500	24393.33
99%	34210	45422.67	41455.12	45318	47325.89	53020	51243.33	43140

Διάγραμμα 3: Τεταρτημότητα Ατομικού Διαθέσιμου Εισοδήματος

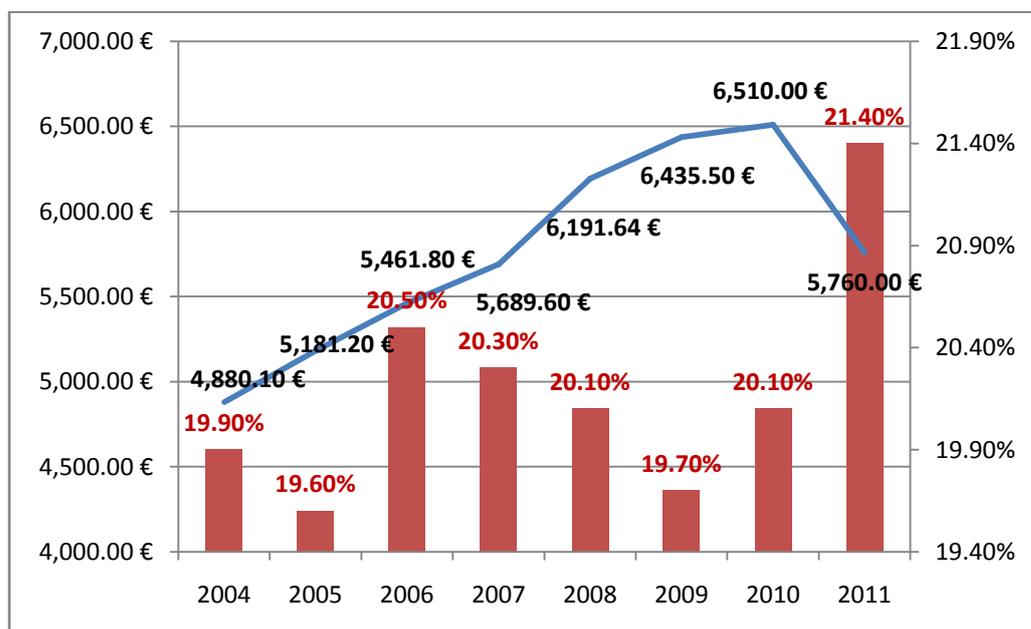

3.1.3 Επίπεδο Εισοδήματος που ορίζει τη φτώχεια

Από τη βιβλιογραφία γνωρίζουμε ότι το σχετικό επίπεδο της φτώχειας ορίζεται από το ισοδύναμο εισόδημα που είναι μικρότερο από το 60% του διαμέσου ισοδύναμου εισοδήματος μετά από φόρους και μεταβιβαστικές πληρωμές⁵. Το επίπεδο αυτό μας δίνει τη Σχετική Γραμμή Φτώχειας και θεωρεί ότι η συνολική κατανομή του εισοδήματος στην κοινωνία θα πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψιν κατά τον ορισμό της γραμμής φτώχειας. Η γραμμή φτώχειας μεταβάλλεται διαχρονικά καθώς βελτιώνει ή χειροτερεύει το συνολικό βιοτικό επίπεδο μιας κοινωνίας.

Για τη χώρα μας, το εισόδημα αυτό προσδιορίζεται στο διάγραμμα 4. Με τη μπλε γραμμή βλέπουμε το εκάστοτε εισόδημα και πώς αυτό αλλάζει ανά χρονιά λόγω του επιπέδου του ΑΕΠ ενώ με τις κόκκινες στήλες βλέπουμε το επίπεδο το πληθυσμού που βρίσκεται κάτω από το εισοδηματικό αυτό όριο (στοιχεία από EUROSTAT).

Διάγραμμα 4: Επίπεδο Φτώχειας (Εισόδημα και Ποσοστό Πληθυσμού 2004-2011)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (2013)

⁵ Περί σχετικής μέτρησης της φτώχειας και θεωριών σχετικής στέρησης βλέπε: Chakravart & Chakraborty (1984), Chakravarty, *et al.* (1995), Delhausse, *et al.* (1993), Duclos & Gregoire (2002), Runciman, (1966), Runciman & Bagley (1969), Townsend (1979, 1985), Townsend & Gordon (2001).

3.2 Πηγές Εισοδήματος

Για μία αποτελεσματική άσκηση πολιτικής είναι βασικό να γνωρίζουμε τις πηγές από τις οποίες προέρχεται το εισόδημα του εκάστοτε νοικοκυριού. Προκειμένου να γίνει αυτό χρειάστηκε να δούμε τα επιμέρους εισοδήματα του νοικοκυριού που δηλώνονται στην έρευνα σε ατομικό επίπεδο. Οι μεταβλητές αυτές είναι⁶:

Πίνακας 6: Ατομικές Μεταβλητές και Επεξήγησή τους

Μεταβλητή	Επεξήγηση Μεταβλητής	Αθροιστική Μεταβλητή
PY010N	Καθαρό Εισόδημα/Μισθός από Εργασία (<i>employee cash or near cash income</i>)	WAGESN
PY050N	Καθαρά Κέρδη ή Ζημίες από ατομική δραστηριότητα (<i>cash benefits or losses from self-employment</i>)	PROFITN
PY080N	Καθαρές Συντάξεις από ιδιωτικούς ασφαλιστικούς φορείς (<i>pension from individual private plans</i>)	PPENSIONS
PY090N	Καθαρά Επιδόματα Ανεργίας (<i>unemployment benefits</i>)	UNEMPLOYMENTN
PY100N	Καθαρές Συντάξεις Γήρατος (<i>old age benefits</i>)	BENOLDN
PY110N	Συντάξεις όσων επιβίωσαν από πόλεμο (<i>survivor benefits</i>)	BENSURN
PY120N	Επιδόματα Ασθενείας (<i>sickness benefits</i>)	BENSICN
PY130N	Συντάξεις Αναπηρίας (<i>disability benefits</i>)	BENDISN
PY140N	Επιδόματα σπουδών / φοίτησης (<i>education related allowances</i>)	BENEDUN

Οι παραπάνω μεταβλητές είναι σε ατομικό επίπεδο. Αθροίζοντάς τες και ορίζοντας τον «επικεφαλής»⁷ του νοικοκυριού (*reference_eurostat*) έχουμε τη συνολική συνεισφορά της κάθε πηγής στο καθαρό εισόδημα του νοικοκυριού. Για παράδειγμα, ένα νοικοκυριό με 2 ενήλικες εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα έχει ξεχωριστές τιμές στο PY010N. Η αθροιστική μεταβλητή WAGEN αθροίζει τα δύο επιμέρους εισοδήματα από μισθούς και τα παρουσιάζει ως εισόδημα από εργασία για όλο το νοικοκυριό. Επιπλέον, αν κάποιος από τα δύο μέλη στο μέσο της χρονιάς πάρει κάποιο επίδομα (πχ επίδομα Ανεργίας) τότε αυτό θα ενεργοποιήσει και τη μεταβλητή PY090N που θα δώσει στο νοικοκυριό τη μεταβλητή UNEMPLOYMENTN.

⁶ Eurostat (2013)

⁷ Αναλυτικά η μεθοδολογία εμφάνισης του «επικεφαλής» του κάθε νοικοκυριού εμφανίζεται στον κώδικα του Παραρτήματος.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι επειδή στη χώρα μας οι ιδιωτικές συντάξεις είναι πολύ περιορισμένες ορίσαμε τη νέα μεταβλητή **PENSIONS** που είναι το άθροισμα των ιδιωτικών συντάξεων (**PPENSIONS**) και των συντάξεων γήρατος (**BENOLDN**).

Το καθαρό εισόδημα του νοικοκυριού (**NET_INCOME_FROM_P**) από τις παραπάνω μεταβλητές θα είναι το άθροισμα των αθροιστικών μεταβλητών για τον επικεφαλής του κάθε νοικοκυριού.

Πέρα από τις ατομικές μεταβλητές ως προς το εισόδημα, η βάση δεδομένων του EU-SILC έχει και μεταβλητές εισοδήματος για όλο το νοικοκυριό. Αυτές είναι:

Πίνακας 7: Μεταβλητές σε Επίπεδο Νοικοκυριού και Επεξήγησή τους

Μεταβλητή	Επεξήγηση Μεταβλητής
HY040N	Καθαρό Εισόδημα από Ενοίκια (<i>income from rental of a property or land</i>)
HY090N	Καθαρό Εισόδημα από τόκους, μερίσματα κλπ (<i>interest, dividends, profit from capital investments in unincorporated business</i>)

Αθροίζοντας στο καθαρό εισόδημα του νοικοκυριού (**NET_INCOME_FROM_P**) τις παραπάνω μεταβλητές έχουμε το συνολικό διαθέσιμο εισόδημα για το κάθε νοικοκυριό:

$$\mathbf{NET_INCOME_H} = \mathbf{NET_INCOME_FROM_P} + \mathbf{HY040N} + \mathbf{HY090N}$$

Με τον κατάλληλο έλεγχο (βλέπε παράρτημα) μπορούμε να τσεκάρουμε ότι τα εισοδήματα που προσδιορίσαμε εμείς είναι περίπου ίδια με τη μεταβλητή **HY020** για το διαθέσιμο εισόδημα του νοικοκυριού του EU-SILC⁸. Μπορούμε λοιπόν να δούμε αναλυτικά τις πηγές εισοδήματος των νοικοκυριών, την εξέλιξή τους και τις διαφοροποιήσεις που ενδεχομένως να εμφανίζονται σε σχέση με τη μακρο-ανάλυση.

⁸ Μία διαφοροποίηση εμφανίζεται λόγω των μεταβλητών **HY080N** και **HY130N** που αναφέρονται στις μεταβιβάσεις εισοδήματος προς και από άλλα νοικοκυριά. Αν για παράδειγμα οι γονείς (νοικοκυριό με 2 άτομα) πληρώνουν το δάνειο του σπιτιού του παιδιού τους (νοικοκυριό με ένα άτομο) τότε το πρώτο νοικοκυριό μεταβιβάζει εισόδημα προς το δεύτερο. Αυτές οι μεταβιβάσεις δεν αποτελούν αντικείμενο μελέτης της παρούσας έρευνας μιας και τα χρήματα αυτά αποτελούν απλές μεταβιβάσεις εισοδήματος και όχι νέο εισόδημα.

3.2.1 Εισόδημα από Εργασία - Μισθοί

Προτού δούμε τη συνεισφορά των μισθών στο συνολικό εισόδημα των νοικοκυριών, η βάση δεδομένων του EU-SILC μας δίνει τη δυνατότητα να δούμε και άλλες κρίσιμες μεταβλητές που σχετίζονται με την Εργασία.

Γενικές Παρατηρήσεις

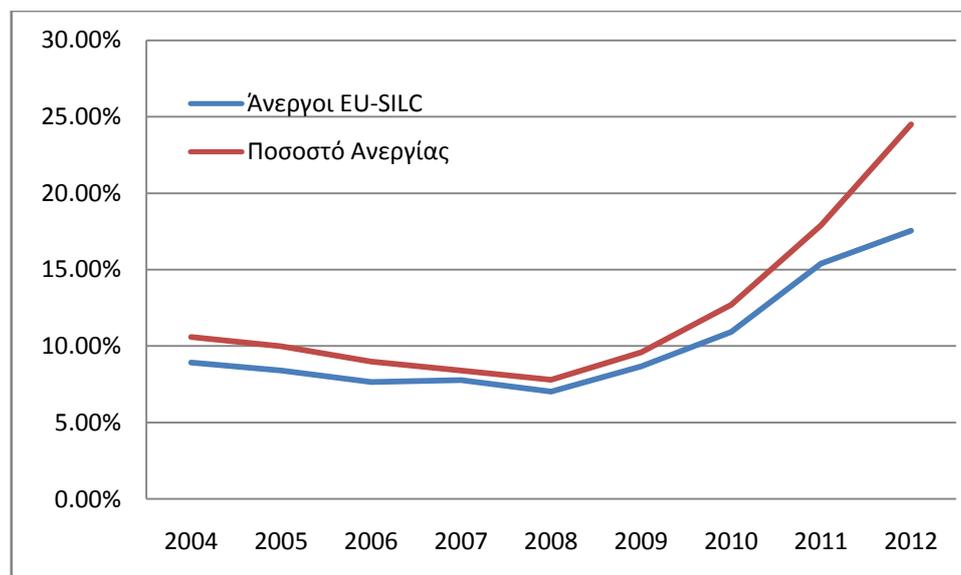
Κατ' αρχάς ανάμεσα στα μέλη των νοικοκυριών που δεν εργάζονται τίθεται το ερώτημα αν υπάρχουν άτομα που ψάχνουν ενεργά για εργασία (*actively looking for a job*). Με αυτό τον τρόπο μπορούμε να προσδιορίσουμε και την πραγματική ανεργία έναντι της δηλωμένης ανεργίας.

Πίνακας 8: Ποσοστό Ανεργίας και Άνεργοι με βάση το EU-SILC

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Άνεργοι EU-SILC	8.92%	8.41%	7.66%	7.79%	7.03%	8.67%	10.92%	15.39%	17.55%
Ποσοστό Ανεργίας	10.60%	10%	9.0%	8.40%	7.80%	9.60%	12.70%	17.90%	24.50%

Πηγή Ποσοστού Ανεργίας: AMECO Database 2015

Διάγραμμα 5: Ποσοστό Ανεργίας και Άνεργοι με βάση το EU-SILC

Πηγή Ποσοστού Ανεργίας: AMECO Database 2015

Όπως βλέπουμε και στο διάγραμμα, υπάρχει μία συστηματική διαφοροποίηση του επίσημου ποσοστού ανεργίας (μάκρο-ανάλυση) και του ποσοστού ανεργίας που τα

ίδια τα νοικοκυριά αποκαλύπτουν στις μελέτες του EU-SILC (μίκρο-ανάλυση). Η διαφορά οφείλεται στη μαύρη/αδήλωτη εργασία και σε άλλους παράγοντες που ξεφεύγουν από τους σκοπούς της παρούσας μελέτης.

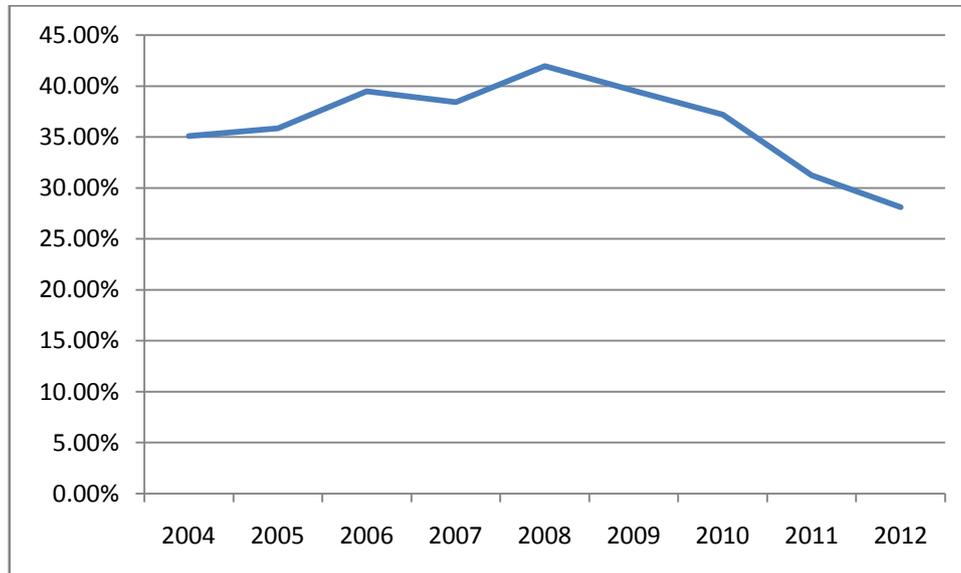
Εισόδημα από Μισθούς

Επιστρέφοντας στο σκοπό της μελέτης μας, μπορούμε να δούμε το σύνολο των νοικοκυριών με εισοδήματα από «Εργασία» καθώς και το ποσοστό που αυτά αντιπροσωπεύουν στο συνολικό διαθέσιμο εισόδημα. Στον πίνακα 9 και στο διάγραμμα 6 βλέπουμε τον αριθμό των νοικοκυριών που έχουν εισόδημα από μισθούς⁹.

Πίνακας 9: Ποσοστό Νοικοκυριών με Εισοδήματα από Μισθούς

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Νοικοκυριά (%)	35.10%	35.85%	39.50%	38.43%	41.96%	39.55%	37.20%	31.25%	28.12%

Διάγραμμα 6: Ποσοστό Νοικοκυριών με Εισοδήματα από Μισθούς

⁹ Οφείλουμε να τονίσουμε ότι τα ποσοστά δεν θα αθροίζονται στη μονάδα, μιας και κάθε νοικοκυριό μπορεί να έχει πολλές πηγές εισοδήματος.

Όπως βλέπουμε, η πτώση του ποσοστού των νοικοκυριών που δηλώνουν εισόδημα από μισθούς είναι σημαντική τα τελευταία χρόνια κυρίως λόγω της ύφεσης της οικονομίας και της σημαντικής αύξησης της ανεργίας (Βλέπε διάγραμμα 5).

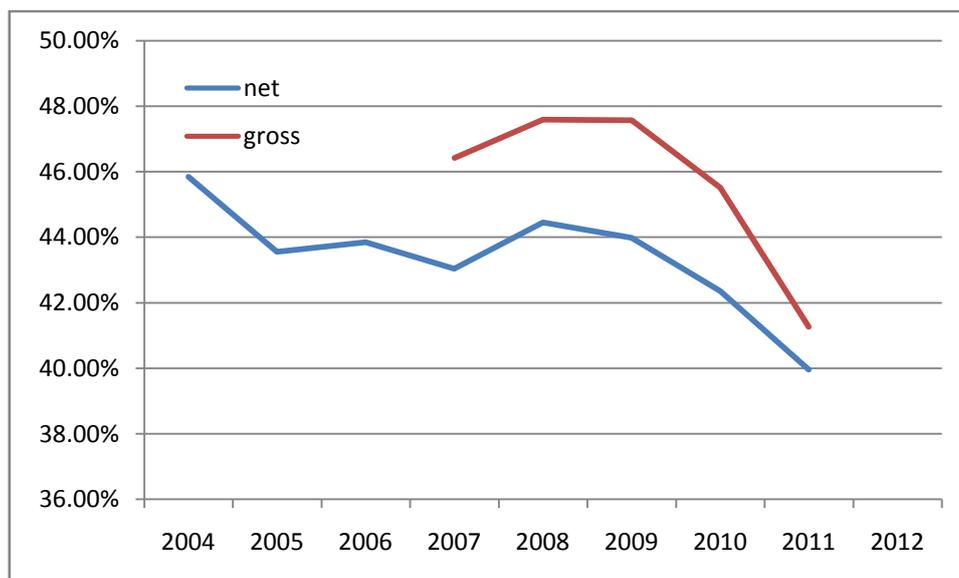
Τα αντίστοιχα ποσοστά για τα μερίδια των εισοδημάτων από μισθούς στο σύνολο του διαθέσιμου εισοδήματος τα βλέπουμε στον πίνακα 10 και στο διάγραμμα 7. Με την ένδειξη *net* αναφερόμαστε στο καθαρό εισόδημα από μισθούς ενώ με *gross* αναφερόμαστε στο ακαθάριστο ποσό (συμπεριλαμβανομένων των φόρων και των ασφαλιστικών εισφορών).

Πίνακας 10: Εισοδηματικά Μερίδια από Μισθούς (2004-2012)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
net	45.84%	43.56%	43.85%	43.04%	44.45%	43.98%	42.35%	39.96%	35.77%
gross*				46.42%	47.59%	47.57%	45.51%	41.26%	39.59%

*Στοιχεία από το 2007 και μετά.

Διάγραμμα 7: Εισοδηματικά Μερίδια από Μισθούς (2004-2012)

Και στις δύο περιπτώσεις η πτώση είναι εξαιρετικά σημαντική με κύρια αιτία την πρωτοφανή αύξηση της ανεργίας από το 2010 και μετά. Η αναλυτική περιγραφή τους εμφανίζεται στην ενότητα 3.3.

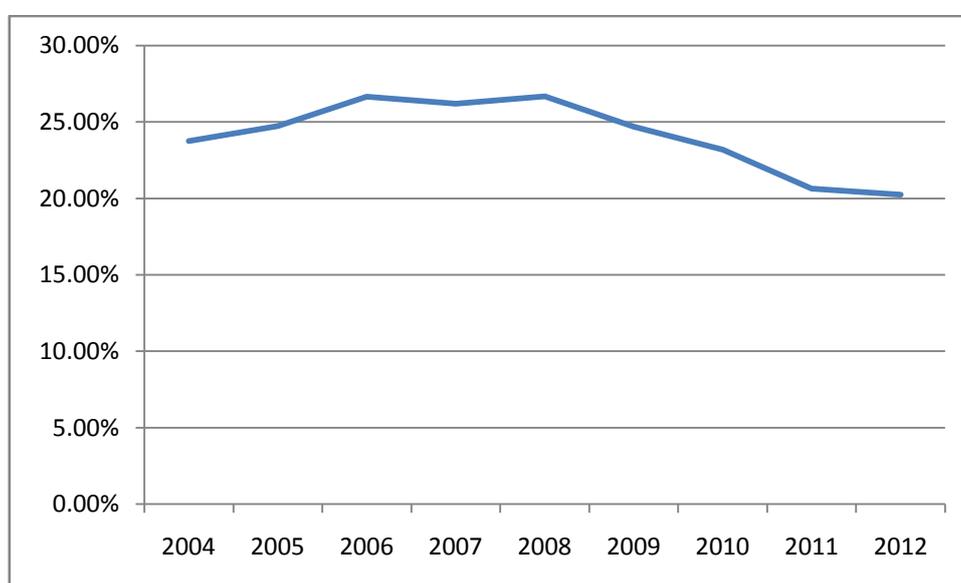
3.2.2 Εισόδημα από Κέρδη

Το σύνολο των νοικοκυριών με εισόδημα από Κέρδη μπορούμε να το δούμε αναλυτικά στον πίνακα 11 και στο διάγραμμα 8.

Πίνακας 11: Ποσοστό Νοικοκυριών με Εισοδήματα από Κέρδη

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Νοικοκυριά (%)	23.76%	24.73%	26.65%	26.18%	26.67%	24.69%	23.19%	20.65%	20.25%

Διάγραμμα 8: Ποσοστό Νοικοκυριών με Εισοδήματα από Κέρδη

Η πτώση, μετά το 2008, είναι και εδώ σημαντική λόγω της ύφεσης και του μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων που εγκατέλειψαν την αγορά. Αναμενόμενο είναι λοιπόν να μειώνεται και ο αριθμός των νοικοκυριών που έχουν εισοδήματα από αυτές τις κατηγορίες.

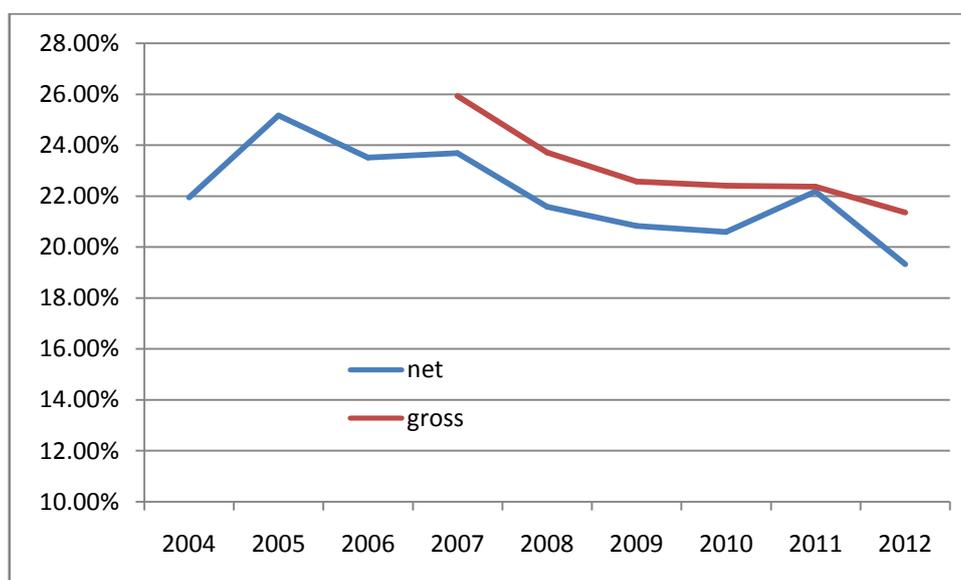
Τα αντίστοιχα ποσοστά για τα μερίδια των εισοδημάτων από κέρδη στο σύνολο του διαθέσιμου εισοδήματος τα βλέπουμε στον πίνακα 12 και στο διάγραμμα 9.

Πίνακας 12: Εισοδηματικά Μερίδια από Κέρδη (2004-2012)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
net	21.94%	25.17%	23.51%	23.69%	21.58%	20.83%	20.60%	22.19%	19.33%
gross*				25.93%	23.71%	22.57%	22.41%	22.37%	21.36%

*Στοιχεία από το 2007 και μετά.

Διάγραμμα 9: Εισοδηματικά Μερίδια από Κέρδη (2004-2012)

Και στις δύο περιπτώσεις η πτώση είναι εξαιρετικά σημαντική με κύρια αιτία την πρωτοφανή ύφεση της Ελληνικής οικονομίας από το 2009 και μετά. Αν συνυπολογίσουμε και τον μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων με ζημίες, τότε τα εισοδηματικά μερίδια είναι απολύτως λογικά και αναμενόμενα.

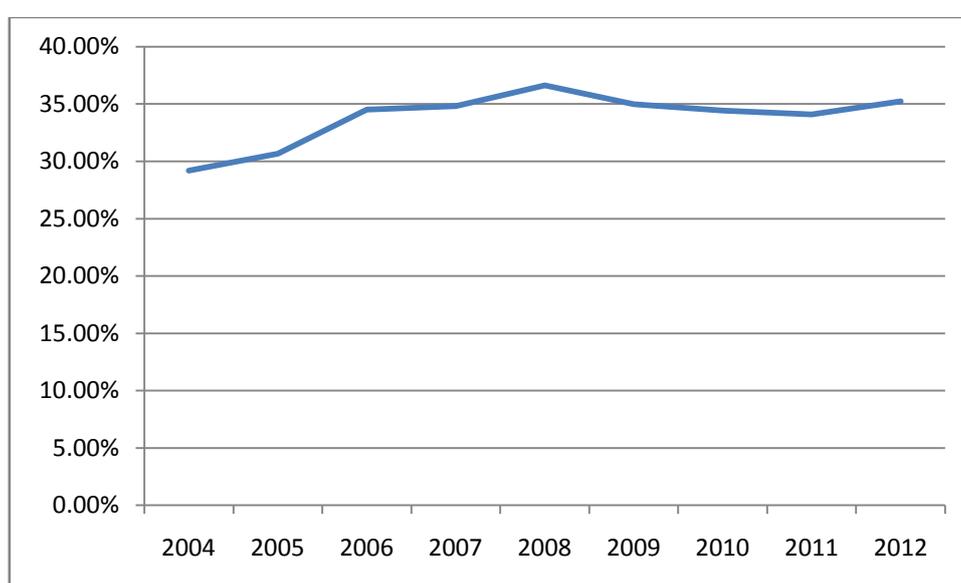
3.2.3 Εισοδήματα από Συντάξεις

Το σύνολο των νοικοκυριών με εισόδημα από Συντάξεις μπορούμε να το δούμε αναλυτικά στον πίνακα 13 και στο διάγραμμα 10.

Πίνακας 13: Ποσοστό Νοικοκυριών με Εισοδήματα από Συντάξεις

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Νοικοκυριά (%)	29.20%	30.67%	34.51%	34.81%	36.61%	34.96%	34.43%	34.08%	35.22%

Διάγραμμα 10: Ποσοστό Νοικοκυριών με Εισοδήματα από Συντάξεις

Σε αντίθεση με τα εισοδήματα από Μισθούς και τα εισοδήματα από Κέρδη, ο αριθμός των νοικοκυριών με εισοδήματα από Συντάξεις αυξήθηκε το 2006 και έκτοτε παραμένει κατά βάση αμετάβλητος.

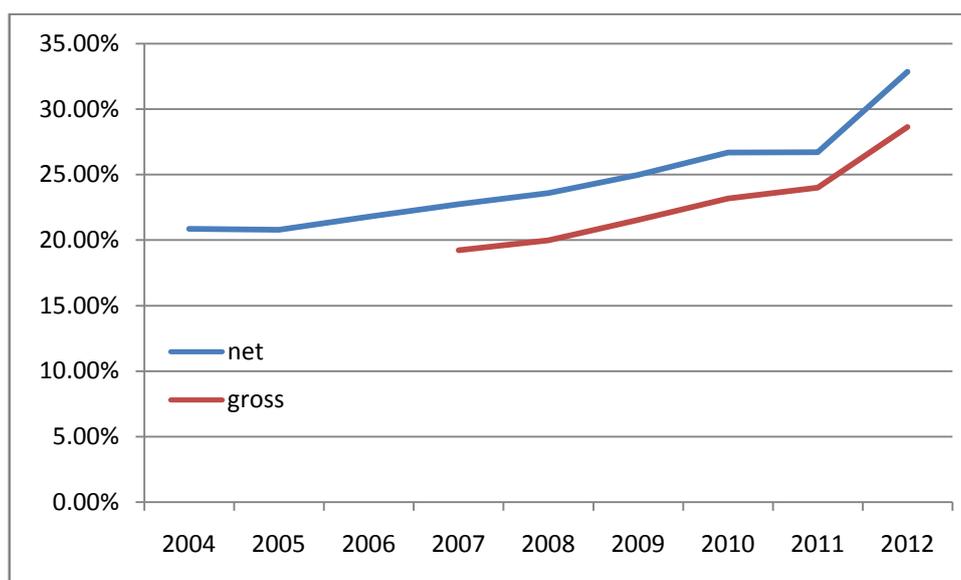
Τα αντίστοιχα ποσοστά για τα μερίδια των εισοδημάτων από Συντάξεις στο σύνολο του διαθέσιμου εισοδήματος τα βλέπουμε στον πίνακα 14 και στο διάγραμμα 11. Υπενθυμίζουμε ότι τα ποσά αναφέρονται στο άθροισμα των ιδιωτικών συνταξιοδοτικών πλάνων καθώς και των συντάξεων γήρατος.

Πίνακας 14: Εισοδηματικά Μερίδια από Συντάξεις (2004-2012)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
net	20.86%	20.78%	21.78%	22.72%	23.59%	24.98%	26.68%	26.70%	32.84%
gross*				19.22%	19.97%	21.53%	23.16%	24.00%	28.62%

*Στοιχεία από το 2007 και μετά.

Διάγραμμα 11: Εισοδηματικά Μέρη από Συντάξεις (2004-2012)

Όπως βλέπουμε και από το παραπάνω διάγραμμα, παρά τον ουσιαστικά αμετάβλητο αριθμό των νοικοκυριών με εισοδήματα από Συντάξεις, τα αντίστοιχα εισοδηματικά μερίδια αυξάνονται σημαντικά ιδιαίτερα στα χρόνια της οικονομικής ύφεσης. Αυτό δεν οφείλεται ασφαλώς στην αύξηση των συντάξεων αλλά στη μείωση των υπολοίπων σημαντικών πηγών εισοδήματος (μισθών, κερδών κλπ).

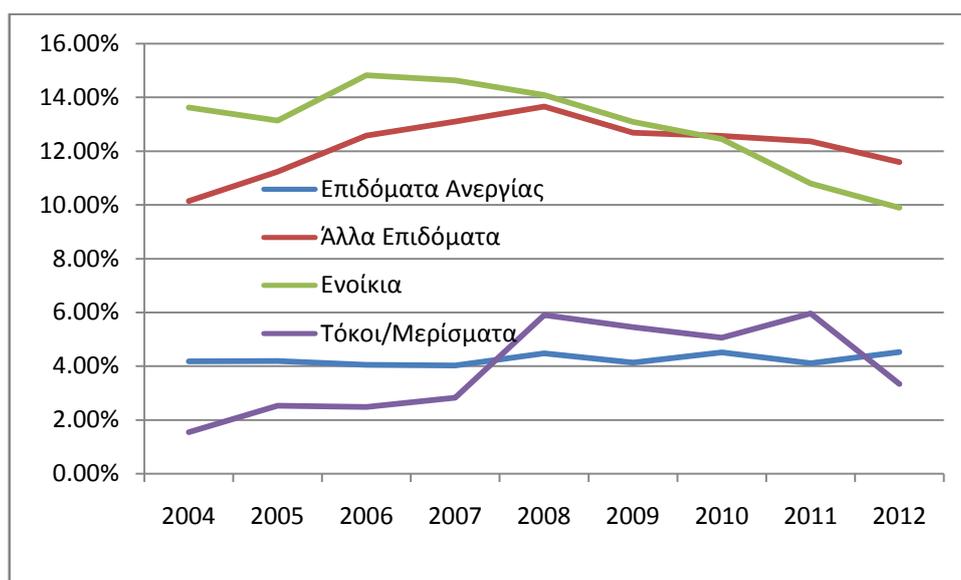
3.2.4 Άλλες Μορφές Εισοδήματος

Για τις άλλες μορφές εισοδήματος (επιδόματα ανεργίας, ασθενείας, ενοίκια, τόκοι κλπ) έχουμε τα ακόλουθα ποσοστά (Βλέπε πίνακα 15 και διάγραμμα 12).

Πίνακας 15: Ποσοστό Νοικοκυριών με Εισοδήματα από Άλλες Πηγές

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Επιδόματα Ανεργίας	4.18%	4.19%	4.04%	4.02%	4.48%	4.13%	4.51%	4.11%	4.52%
Άλλα Επιδόματα	10.13%	11.22%	12.57%	13.10%	13.65%	12.67%	12.56%	12.35%	11.58%
Ενοίκια	13.62%	13.13%	14.82%	14.63%	14.09%	13.09%	12.44%	10.79%	9.89%
Τόκοι/Μερίσματα	1.53%	2.52%	2.48%	2.82%	5.90%	5.46%	5.05%	5.96%	3.33%

Διάγραμμα 12: Ποσοστό Νοικοκυριών με Εισοδήματα από Άλλες Πηγές

Ενώ το ποσοστό των νοικοκυριών που λαμβάνει επιδόματα ανεργίας παραμένει κατά βάση αμετάβλητο (κυρίως λόγω του περιορισμένου χρόνου παραμονής στο καθεστώς και στην μεγάλη αύξηση των μακροχρόνια ανέργων) από το 2008 και μετά παρουσιάζεται πτώση σε όλες τις κατηγορίες εισοδημάτων.

Τα αντίστοιχα μερίδια στο εισόδημα είναι τα ακόλουθα (βλέπε πίνακες 16, 17 και διαγράμματα 13, 14).

Πίνακας 16: Εισοδηματικά Μερίδια από Άλλες Πηγές (NET)

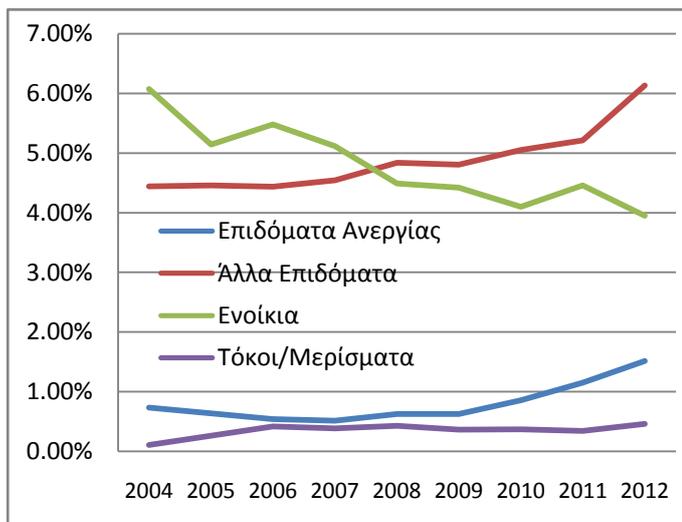
NET	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Επιδόματα Ανεργίας	0.73%	0.64%	0.54%	0.51%	0.62%	0.63%	0.86%	1.15%	1.52%
Άλλα Επιδόματα	4.44%	4.45%	4.44%	4.54%	4.84%	4.81%	5.05%	5.21%	6.13%
Ενοίκια	6.07%	5.14%	5.48%	5.11%	4.49%	4.42%	4.10%	4.46%	3.95%
Τόκοι/Μερίσματα	0.11%	0.26%	0.41%	0.39%	0.43%	0.36%	0.37%	0.34%	0.46%

Πίνακας 17: Εισοδηματικά Μερίδια από Άλλες Πηγές (GROSS)

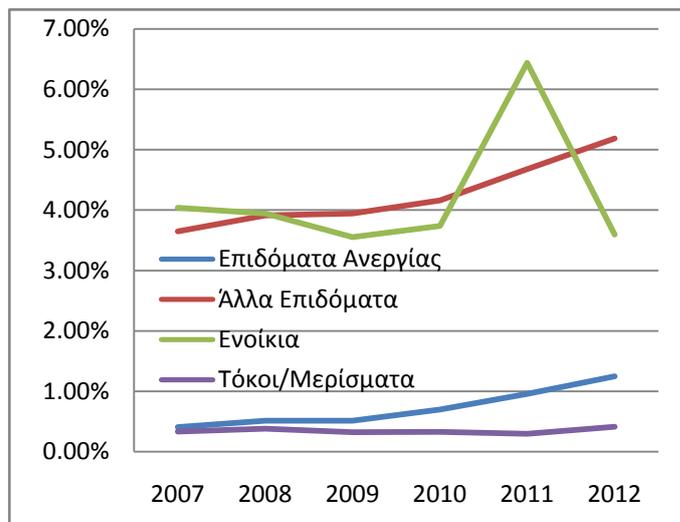
GROSS*	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Επιδόματα Ανεργίας	0.41%	0.51%	0.51%	0.69%	0.95%	1.24%
Άλλα Επιδόματα	3.65%	3.91%	3.95%	4.16%	4.68%	5.19%
Ενοίκια	4.04%	3.94%	3.55%	3.74%	6.44%	3.59%
Τόκοι/Μερίσματα	0.33%	0.38%	0.32%	0.32%	0.30%	0.41%

*Στοιχεία από το 2007 και μετά.

Διάγραμμα 13 Εισοδηματικά Μέρη από Άλλες Πηγές (NET)

Διάγραμμα 14 Εισοδηματικά Μέρη από Άλλες Πηγές (GROSS)

Παρατηρούμε σημαντική πτώση στο μερίδιο των ενοικίων και σημαντική αύξηση στα επιδόματα ανεργίας και στις άλλες μορφές επιδομάτων. Αποτελέσματα λογικά με βάση τη μείωση των ενοικίων και την τεράστια πτώση των βασικών εισοδηματικών πηγών όπως οι μισθοί και τα κέρδη. Η αύξηση των εισοδημάτων από τόκους μπορεί επίσης να εξηγηθεί από την αύξηση των επιτοκίων στις προθεσμιακές καταθέσεις από το 2009 και μετά.

3.3 Συνολικά Εισοδηματικά Μερίδια

Όπως είδαμε και στην Ενότητα 3.2, παρόλο που υπάρχουν σημαντικές εισοδηματικές επικαλύψεις, τις κύριες πηγές εισοδήματος αποτελούν οι μισθοί, τα κέρδη (ελευθέρων επαγγελματιών/επιχειρηματιών) και οι συντάξεις.

Όπως όμως βλέπουμε, υπάρχουν σημαντικές μεταβολές ως προς τα μερίδια των πηγών των εισοδημάτων και αυτό μπορούμε με ασφάλεια να το αποδώσουμε στην ύφεση της Ελληνικής οικονομίας από το 2008 ως αποτέλεσμα της κρίσης Χρέους. Στον πίνακα 18 και στο διάγραμμα 15 βλέπουμε την εξέλιξη των ακαθάριστων εισοδημάτων από όλες τις πηγές εισοδήματος, δηλαδή πριν την επιβολή φορολογίας ή κρατήσεων κοινωνικής ασφάλισης (κυρίως στους μισθούς), ενώ στον πίνακα 19 και διάγραμμα 16 τα αντίστοιχα καθαρά ποσά.

Τα συμπεράσματα που μπορούμε να εξάγουμε είναι τα εξής:

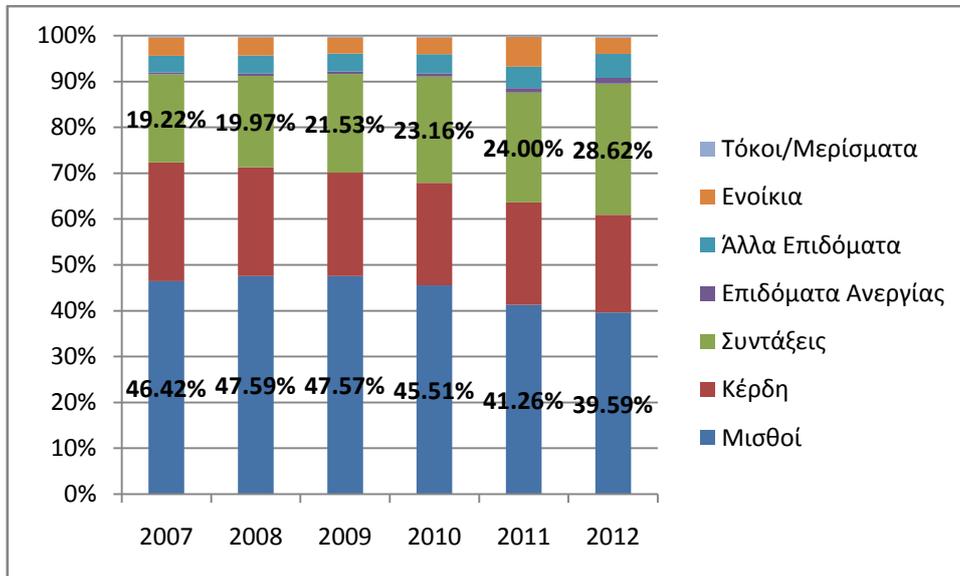
- Ενώ το 2007 (που αναφέρεται σε εισοδήματα του 2006) η ιεράρχηση των πηγών των εισοδημάτων ήταν πρώτα οι μισθοί, έπειτα τα κέρδη και οι συντάξεις στην τρίτη θέση, η εικόνα έχει πλέον αλλάξει με τα ποσοστά των μισθών και των κερδών να μειώνονται σημαντικά, ενώ το ποσοστό των συντάξεων αυξάνεται σημαντικά, κυρίως λόγω της μείωσης των άλλων δύο.

Πίνακας 18: Συγκεντρωτικός Πίνακας Εισοδηματικών Μεριδίων 2007-2012 (gross)

GROSS*	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Μισθοί	46.42%	47.59%	47.57%	45.51%	41.26%	39.59%
Κέρδη	25.93%	23.71%	22.57%	22.41%	22.37%	21.36%
Συντάξεις	19.22%	19.97%	21.53%	23.16%	24.00%	28.62%
Επιδόματα Ανεργίας	0.41%	0.51%	0.51%	0.69%	0.95%	1.24%
Άλλα Επιδόματα	3.65%	3.91%	3.95%	4.16%	4.68%	5.19%
Ενοίκια	4.04%	3.94%	3.55%	3.74%	6.44%	3.59%
Τόκοι/Μερίσματα	0.33%	0.38%	0.32%	0.32%	0.30%	0.41%

*Στοιχεία από το 2007 και μετά.

Διάγραμμα 15: Συγκεντρωτικό Διάγραμμα Εισοδηματικών Μεριδίων 2007-2012 (gross)

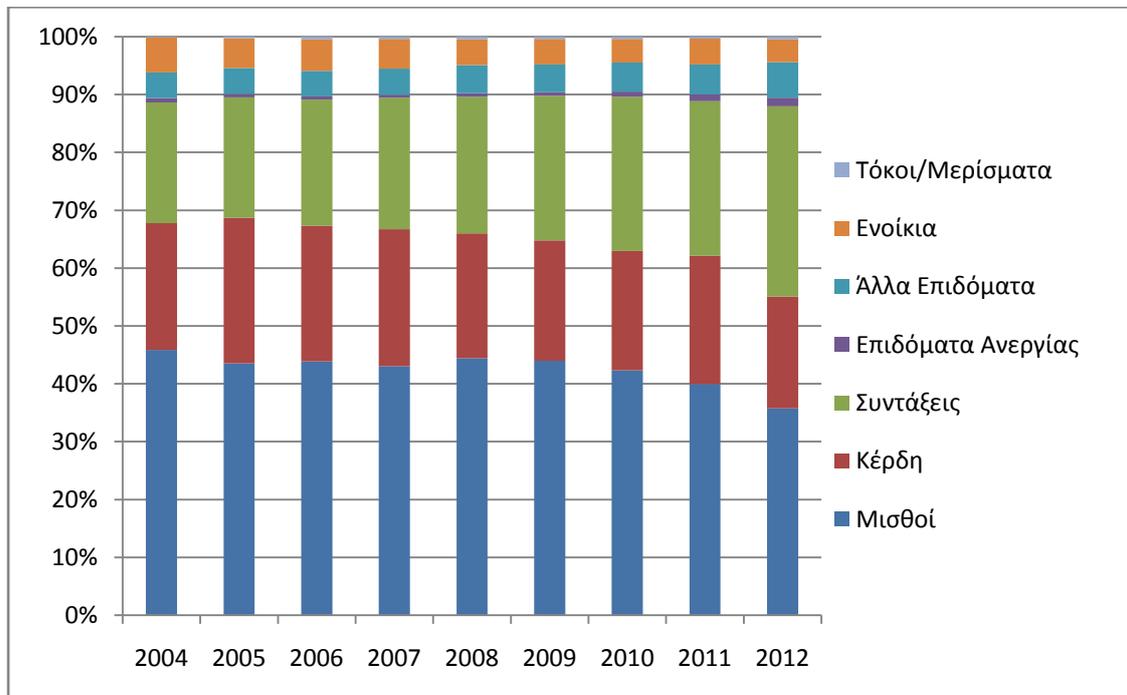

- Ενώ στα ακαθάριστα ποσά το μερίδιο των μισθών είναι αρκετά πάνω από το δεύτερο μερίδιο, η πρωτοκαθεδρία του από το 2012 κλονίζεται υπέρ των εισοδημάτων από συντάξεις. Πράγματι, το 2012 το εισοδηματικό μερίδιο των μισθών είναι 35,77% (από 45.84% το 2004) ενώ το δεύτερο εισοδηματικό μερίδιο, αυτό των συντάξεων, είναι πλέον 32,84% (από 20,86% το 2004). Με δεδομένο ότι σίγουρα δεν αυξήθηκαν οι συντάξεις, μπορούμε με ασφάλεια να πούμε ότι αυτό οφείλεται στην αύξηση της φορολογίας, της ανεργίας και του αριθμού των συνταξιούχων έναντι των απασχολούμενων.

**Πίνακας 19: Συγκεντρωτικός Πίνακας Εισοδηματικών Μεριδίων
2007-2012 (net)**

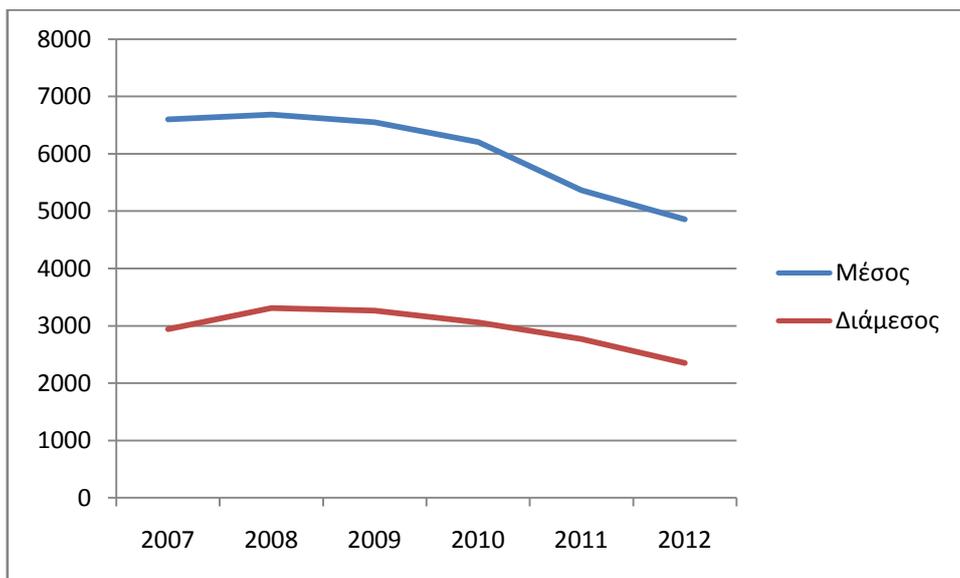
NET	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Μισθοί	45.84%	43.56%	43.85%	43.04%	44.45%	43.98%	42.35%	39.96%	35.77%
Κέρδη	21.94%	25.17%	23.51%	23.69%	21.58%	20.83%	20.60%	22.19%	19.33%
Συντάξεις	20.86%	20.78%	21.78%	22.72%	23.59%	24.98%	26.68%	26.70%	32.84%
Επιδόματα Ανεργίας	0.73%	0.64%	0.54%	0.51%	0.62%	0.63%	0.86%	1.15%	1.52%
Άλλα Επιδόματα	4.44%	4.45%	4.44%	4.54%	4.84%	4.81%	5.05%	5.21%	6.13%
Ενοίκια	6.07%	5.14%	5.48%	5.11%	4.49%	4.42%	4.10%	4.46%	3.95%
Τόκοι/Μερίσματα	0.11%	0.26%	0.41%	0.39%	0.43%	0.36%	0.37%	0.34%	0.46%

**Διάγραμμα 16: Συγκεντρωτικό Διάγραμμα Εισοδηματικών Μεριδίων
2007-2012 (net)**

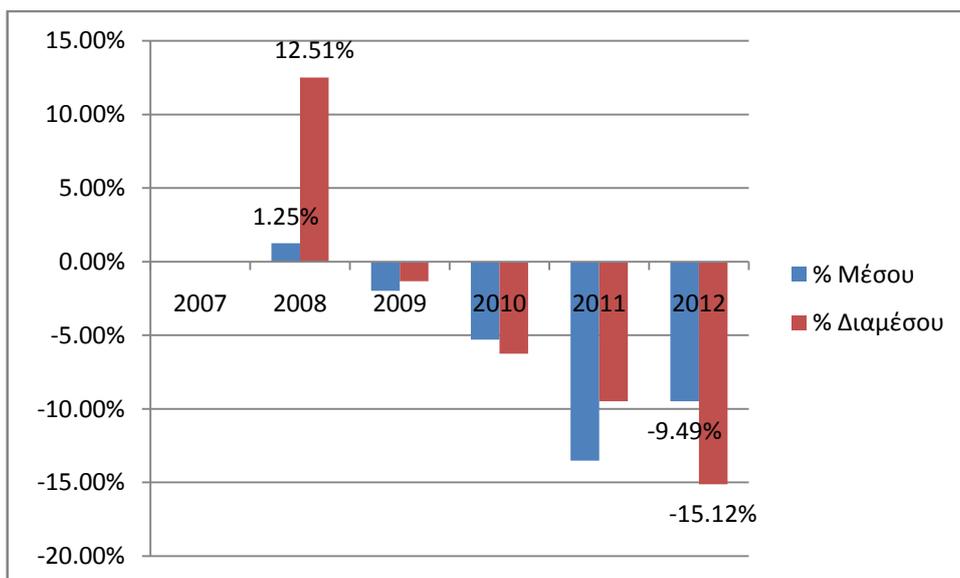

- Όπως βλέπουμε στα διαγράμματα 17 και 18 ο μέσος και διάμεσος φόρος εισοδήματος (που εμπεριέχεται στα ακαθάριστα έσοδα από μισθούς) διαχρονικά μειώνεται. Αυτό εξηγείται μόνο από μία καθαρή πτώση των μισθών μιας και στις περιόδους αυτές η φορολογία είναι αυξημένη. Και σε αυτό το σημείο, είναι προτιμότερη η ανάλυση με τη διάμεσο (που χωρίζει τις παρατηρήσεις στο 50% του δείγματος) για την αποφυγή ακραίων τιμών.

Διάγραμμα 17: Μέσος και Διάμεσος Φόρος Εισοδήματος και Ασφαλιστικές Εισφορές

Διάγραμμα 18: Μεταβολή Μέσου και Διαμέσου Φόρου Εισοδήματος και Ασφαλιστικών Εισφορών

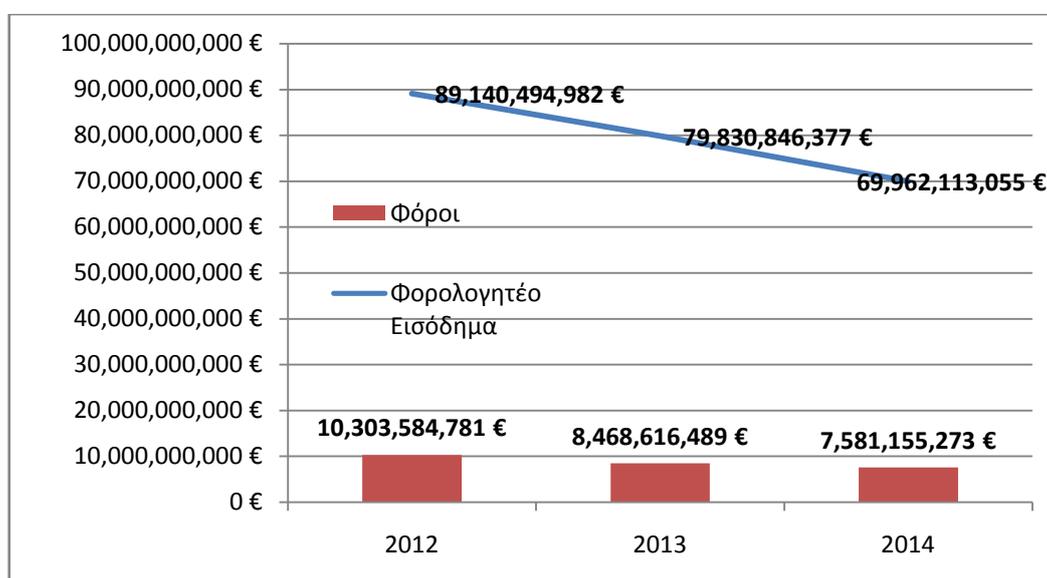

4. Παρουσίαση Αποτελεσμάτων μάκρο-δεδομένων από ΔΗΛΕΔ

4.1 Φορολογητέο Εισόδημα

Μία πρώτη βασική διαφοροποίηση ως προς τα στοιχεία που συλλέγονται από τη φορολογική αρχή είναι ότι συλλέγονται στοιχεία μόνο για τα εισοδήματα που φορολογούνται χωρίς καμία μέριμνα για τα υπόλοιπα εισοδήματα (επιδόματα κλπ) που απαλλάσσονται του φόρου. Στο παρακάτω διάγραμμα βλέπουμε τη διαχρονική εξέλιξη του συνολικού φορολογητέου εισοδήματος για τα έτη 2012, 2013 και 2014 (εισοδήματα 2011, 2012 και 2013 αντίστοιχα).

Διάγραμμα 19: Συνολικό Φορολογητέο Εισόδημα και Φόροι

Είναι προφανής η πτώση της φορολογικής βάσης λόγω της ύφεσης της ελληνικής οικονομίας από το 2008 και έπειτα καθώς και της μείωσης των εισοδημάτων των νοικοκυριών.

Πίνακας 20: Μεταβολή Φορολογητέου Εισοδήματος και Φόρων (2013-2014)

	2013	2014
Φορολογητέο Εισόδημα	-10.44%	-12.36%
Φόροι	-17.81%	-10.48%

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η παρατήρηση που προκύπτει από τον πίνακα 20: Βλέπουμε ότι ενώ το 2013 οι φόροι μειώθηκαν αισθητά περισσότερο εξαιτίας της

μείωση του εισοδήματος (-17.81% έναντι -10.44% του φορολογητέου εισοδήματος) λόγω της λειτουργίας των αυτόματων σταθεροποιητών των κλιμακίων εισοδήματος, το 2014, με την αναπροσαρμογή των κλιμακίων, οι φόροι μειώνονται μεν αλλά σε μικρότερο βαθμό από την μείωση του φορολογητέου εισοδήματος (-10.48% έναντι -12.36%).

Αντίστοιχα, μπορούμε να προσδιορίσουμε το μέσο φορολογητέο εισόδημα. Με τη διαφοροποίηση ως προς τα συλλεγόμενα στοιχεία, είναι πρακτικώς αδύνατο να έχουμε το μέσο εισόδημα όπως στην περίπτωση του EU-SILC. Στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε την εξέλιξη του μέσου φορολογητέου εισοδήματος από το 2012 (εισοδήματα 2011) μέχρι το 2014. Δυστυχώς, λόγω της φύσης των παρεχόμενων στοιχείων δεν μπορούμε να υπολογίσουμε τη διάμεσο.

Πίνακας 21: Μέσο Φορολογητέο Εισόδημα (2012-2014)

Έτος	Μέσο Φορολογητέο Εισόδημα
2012	10,727.14 €
2013	9,357.10 €
2014	8,071.92 €

Ένα άλλο βασικό πρόβλημα που αναφέραμε και στην Παράγραφο 2.2 είναι ότι με βάση τα στοιχεία της Δημόσιας Διοίκησης (τα επίσημα φορολογικά στοιχεία που συλλέγει η ΔΗΛΕΔ) δεν είναι δυνατός ο υπολογισμός του μέσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος ανά άτομο με βάση τη μεθοδολογία του ΟΟΣΑ μιας και δεν υπάρχουν στοιχεία για τις ηλικίες των προστατευόμενων τέκνων του εκάστοτε νοικοκυριού και η έννοια του νοικοκυριού είναι εντελώς διαφορετική από αυτή που ορίζει το EU-SILC.

4.2 Πηγές Εισοδήματος

Όπως αναφέραμε, οι Φορολογικές Αρχές συνέλεξαν κατά κύριο λόγο μόνο στοιχεία για τα φορολογητέα εισοδήματα μη μπορώντας να προσδιορίσουν το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα του εκάστοτε νοικοκυριού. Αντίστοιχα, ο τρόπος που συλλέγονται τα στοιχεία είναι αποκλειστικά με βάση τη φορολογική νομοθεσία για τον προσδιορισμό της φορολογικής βάσης.

Οι κατηγορίες εισοδήματος είναι:

Πίνακας 22: Μεταβλητές Μάκρο-Δεδομένων και Επεξήγησή τους

Μεταβλητή	Επεξήγηση Μεταβλητής
ΑΚΙΝΗΤΑ	Εισόδημα από ακίνητες αξίες (ενοίκια)
ΚΙΝΗΤΕΣ	Εισόδημα από κινητές αξίες (κεφάλαιο)
ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ	Εισόδημα (κέρδη/ζημιές) από εμπορική δραστηριότητα
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ	Εισόδημα (κέρδη/ζημιές) από αγροτική δραστηριότητα ¹⁰
ΜΙΣΘΩΤΕΣ¹¹	Εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ	Εισόδημα από ελευθέρια επαγγέλματα
ΑΛΛΟΔΑΠΗΣ	Εισοδήματα αλλοδαπής προέλευσης

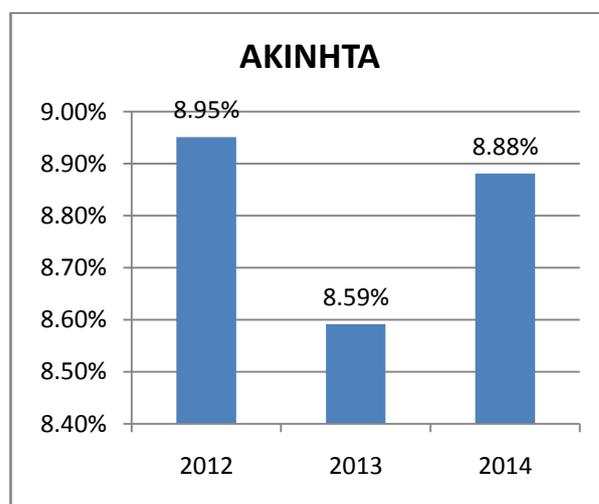
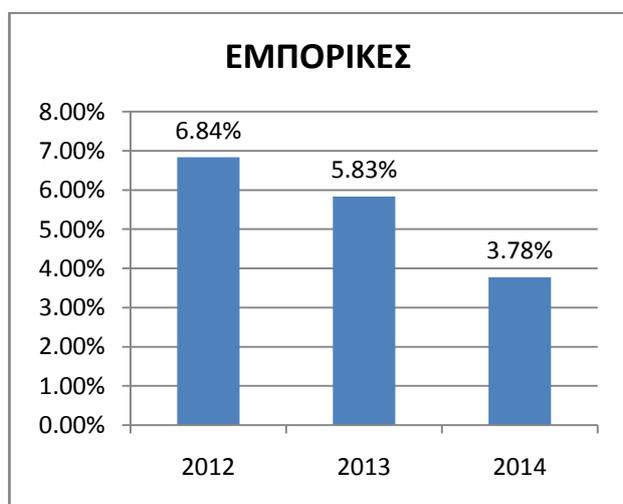
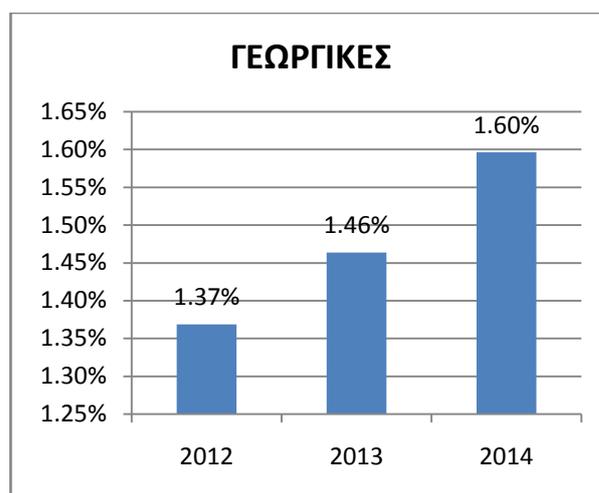
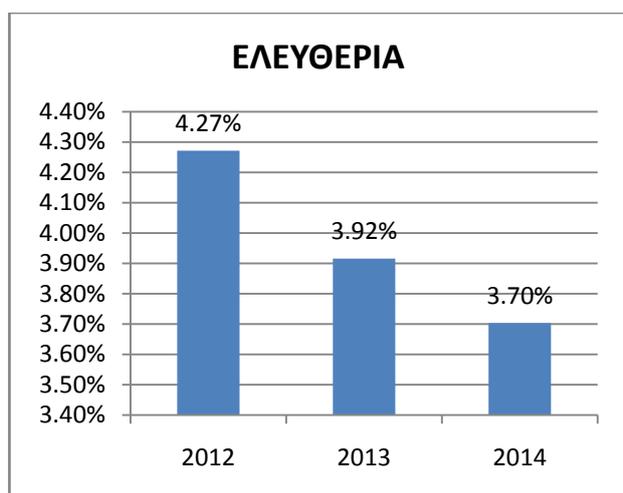
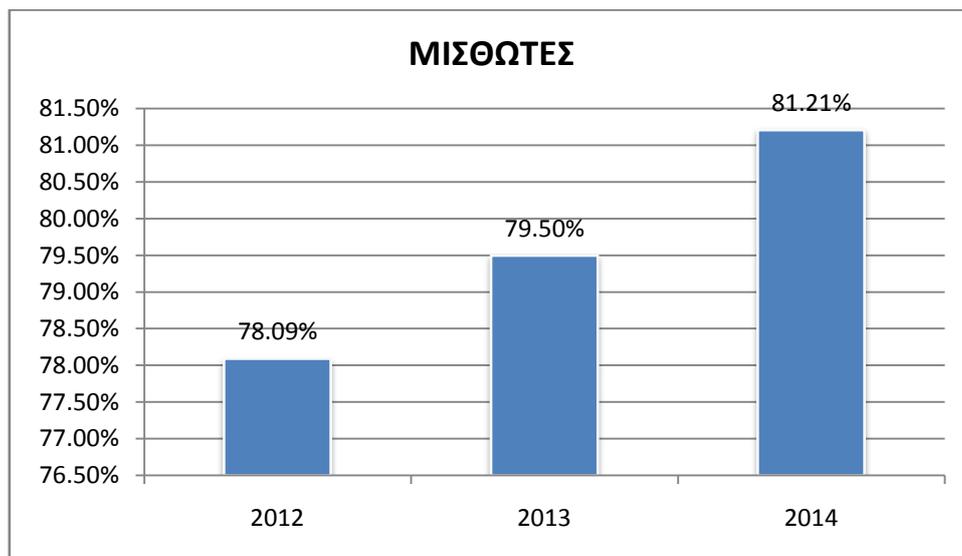
Βλέπουμε ότι τα συλλεγόμενα στοιχεία είναι σε διαφορετική μορφή από τα στοιχεία που μπορέσαμε να συγκεντρώσουμε από τη βάση δεδομένων του EU-SILC. Αυτό θα δυσκολέψει την σύγκρισή τους και θα δείξει την αδυναμία χάραξης ορθής και αποτελεσματικής πολιτικής με τη χρήση μόνο των δεδομένων της φορολογικής διοίκησης.

Τα εισοδηματικά μερίδια διακρίνονται στο διάγραμμα 20:

¹⁰ Μέχρι το φορολογικό έτος 2013 τα αγροτικά εισοδήματα δηλώνονταν τεκμαρτά βάσει πινάκων Αντικειμενικού Προσδιορισμού.

¹¹ Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στη μεταβλητή «ΜΙΣΘΩΤΕΣ» καθώς περιλαμβάνονται στους μισθούς και οι συντάξεις μιας και φορολογούνται με τον ίδιο τρόπο.

Διάγραμμα 20 Εισοδηματικά Μέρη με βάση τα Μάκρο-στοιχεία της ΔΗΛΕΔ (2012-2014)

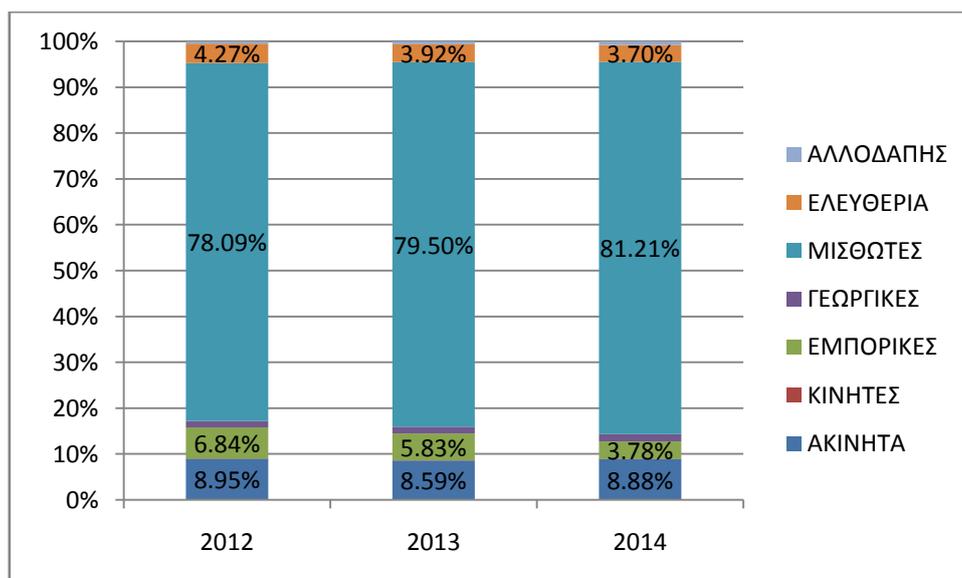
Όπως παρατηρούμε, τα εισοδήματα από Μισθούς και Συντάξεις (μεταβλητή ΜΙΣΘΩΤΕΣ) αυξάνει το μερίδιό της (προφανώς λόγω της αύξησης του μεριδίου των συντάξεων που όμως από τη μορφή των δεδομένων δεν μπορούμε να το διακρίνουμε). Αντίστοιχα, τα μερίδια των εισοδημάτων από κέρδη, είτε ελεύθερων επαγγελματιών (μεταβλητή ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ) είτε κατόχων εμπορικών επιχειρήσεων (μεταβλητή ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ) μειώνονται σημαντικά.

Συνολικά τα εισοδήματα (πίνακας 23) και τα εισοδηματικά μερίδια (διάγραμμα 21) από τη βάση της ΔΗΛΕΔ έχουν ως εξής:

Πίνακας 23: Συνολικά Εισοδήματα (σε €) 2012-2014

	2012	2013	2014
ΑΚΙΝΗΤΑ	7,978,688,390.97 €	6,858,595,901.04 €	6,213,165,075.45 €
ΚΙΝΗΤΕΣ	14,230,923.22 €	56,140,365.70 €	46,750,841.58 €
ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ	6,092,766,985.45 €	4,657,837,980.47 €	2,641,341,690.31 €
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ	1,220,134,521.49 €	1,168,621,841.02 €	1,116,711,146.94 €
ΜΙΣΘΩΤΕΣ	69,610,735,192.45 €	63,463,526,135.93 €	56,815,612,563.24 €
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ	3,808,009,562.53 €	3,126,270,494.83 €	2,590,504,383.08 €
ΑΛΛΟΔΑΠΗΣ	415,929,405.44 €	499,853,658.49 €	538,027,354.47 €
ΣΥΝΟΛΟ	89,140,494,982 €	79,830,846,377 €	69,962,113,055 €

Διάγραμμα 21 Εισοδηματικά Μερίδια (2012-2014)

4.3 Σύγκριση EU-SILC - ΔΗΛΕΔ

Προσπαθώντας να κάνουμε σύγκριση μεταξύ των στοιχείων που αποκομίζουμε από τις δύο διαφορετικές Βάσεις Δεδομένων (EU-SILC και ΔΗΛΕΔ) μπορούμε να ομαδοποιήσουμε τις παραπάνω μεταβλητές σε μορφή που να προσομοιάζει της ανάλυσής μας ως προς τις Έρευνες Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης.

Πίνακας 24: Ομαδοποίηση Μεταβλητών με βάση το EU-SILC

	2012	2013	2014
Μισθοί/Συντάξεις	83.17%	80.00%	81.84%
Κέρδη	7.28%	11.29%	9.14%
Επιδόματα Ανεργίας	?	?	?
Άλλα Επιδόματα	?	?	?
Ενοίκια	9.55%	8.72%	9.02%
Τόκοι/Μερίσματα	?	?	?

Προφανώς τα εισοδηματικά μερίδια δεν μπορούν να δώσουν τιμές στα επιδόματα ανεργίας (μέχρι πρόσφατα δεν ήταν υποχρεωτικό να δηλώνονται μιας και δεν φορολογούνται) ή στα άλλα επιδόματα καθώς και δεν μπορούμε να έχουμε αξιόπιστα στοιχεία για τα εισοδήματα από τόκους/μερίσματα που επίσης δεν δηλώνονταν αφού φορολογούνταν αυτοτελώς.

Για τους παραπάνω λόγους τα μερίδια μεταξύ των δύο Βάσεων Δεδομένων δεν μπορούν να συγκριθούν.

Για το 2012 λόγω χάρη (εισοδήματα 2011) έχουμε:

Πίνακας 25: Σύγκριση Μεριδίων ΔΗΛΕΔ - EU-SILC (2012)

	ΔΗΛΕΔ	EU-SILC	EU-SILC (χωρίς τα κενά)
Μισθοί/Συντάξεις	83.17%	68.21%	72.89%
Κέρδη	7.28%	21.36%	22.83%
Επιδόματα Ανεργίας		1.24%	
Άλλα Επιδόματα		5.19%	
Ενοίκια	9.55%	3.59%	3.84%
Τόκοι/Μερίσματα		0.41%	0.44%

Φυσικά, η σύγκριση γίνεται με τα ακαθάριστα (προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών) εισοδήματα μιας και σε αυτά αναφέρονται τα δηλωθέντα εισοδήματα στις φορολογικές δηλώσεις.

Όπως βλέπουμε, ακόμα και αν αφαιρέσουμε τις μεταβλητές που δεν έχει στη διάθεσή της η ΔΗΛΕΔ τα εισοδηματικά μερίδια απέχουν παρασάγγας μεταξύ των δύο βάσεων δεδομένων. Αυτό οφείλεται στην απουσία κάποιων μεταβλητών (πχ επιδομάτων και τόκων) που αλλάζει τα μερίδια με μη συστηματικό τρόπο.

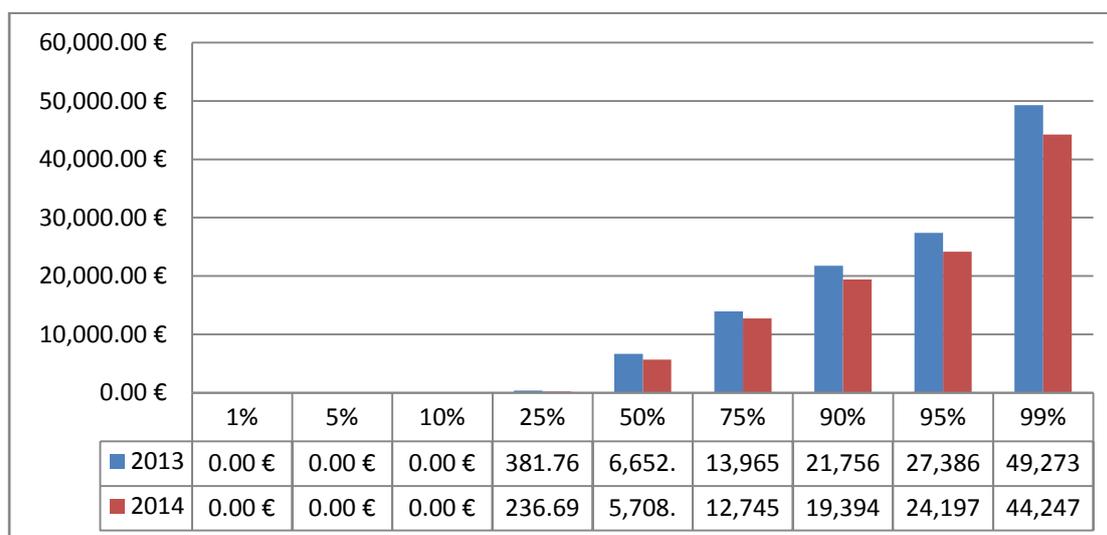
Ιδιαίτερο βάρος οφείλουμε να δώσουμε στη μεγάλη διαφοροποίηση ανάμεσα στα «εισοδήματα από κέρδη» που δηλώνουν οι φορολογούμενοι στις Φορολογικές Αρχές και στην Έρευνα του EU-SILC. Ενώ στη ΔΗΛΕΔ το μερίδιο τους είναι μόλις 7,28%, στην Έρευνα Εισοδημάτων και Συνθηκών Διαβίωσης το αντίστοιχο ποσοστό είναι πάνω από 20%. Η διαφοροποίηση αυτή απεικονίζει σε μεγάλο βαθμό το μέγεθος της φοροδιαφυγής καθώς στις έρευνες αυτές οι συμμετέχοντες τείνουν να δηλώνουν περισσότερο τα πραγματικά τους εισοδήματα. Μπορούμε λοιπόν να έχουμε μια καλή προσέγγιση της παραοικονομίας, πληροφορία εξαιρετικά σημαντική για την τελική χάραξη Δημοσιονομικής ή Κοινωνικής Πολιτικής.

5. Παρουσίαση Αποτελεσμάτων από Μίκρο-Δεδομένα (ΓΓΠΣ)

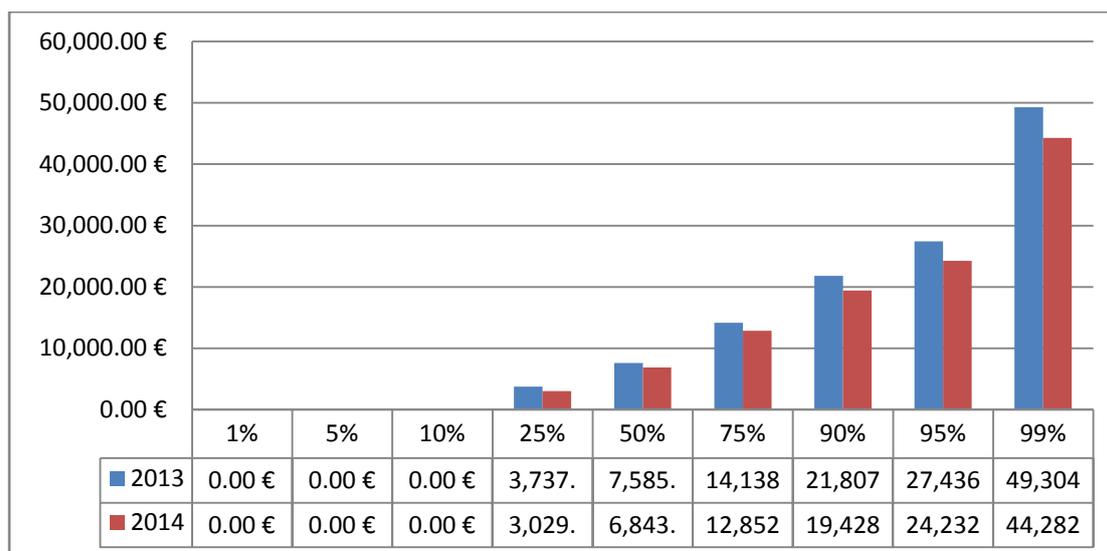
5.1 Φορολογητέο Εισόδημα

Στα διαγράμματα 22 και 23 βλέπουμε το διάμεσο εισόδημα των Ελλήνων για τα έτη 2013 και 2014 (εισόδημα 2012 και 2013 αντίστοιχα) όπως προκύπτει από τα μικροστοιχεία της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων. Το δείγμα αναφέρεται σε 1.449.299 άτομα για το 2013 και 1.449.252 άτομα το 2014.

Διάγραμμα 22 Δηλωθέν Εισόδημα (2013-2014)

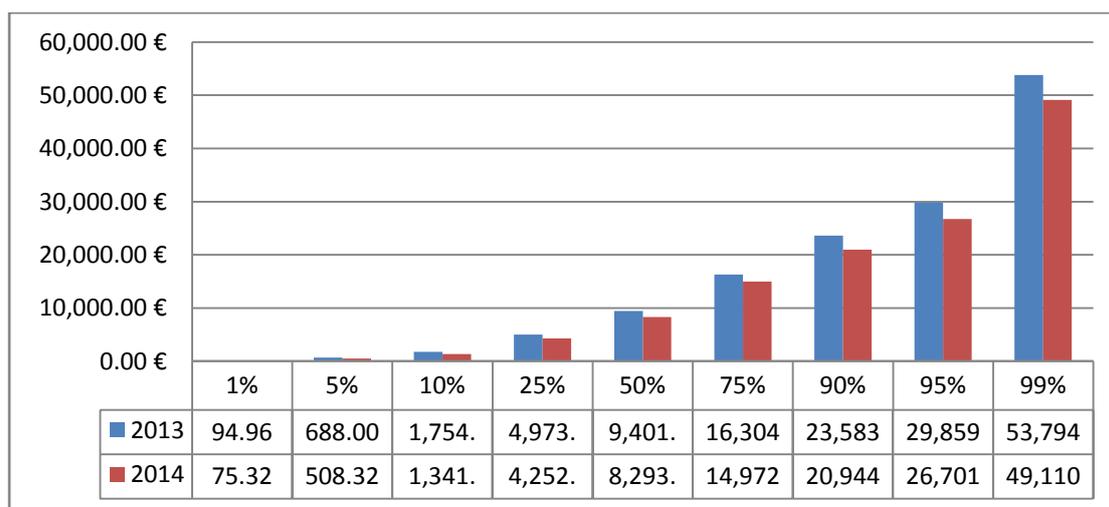
Διάγραμμα 23: Φορολογητέο Εισόδημα (2013-2014)

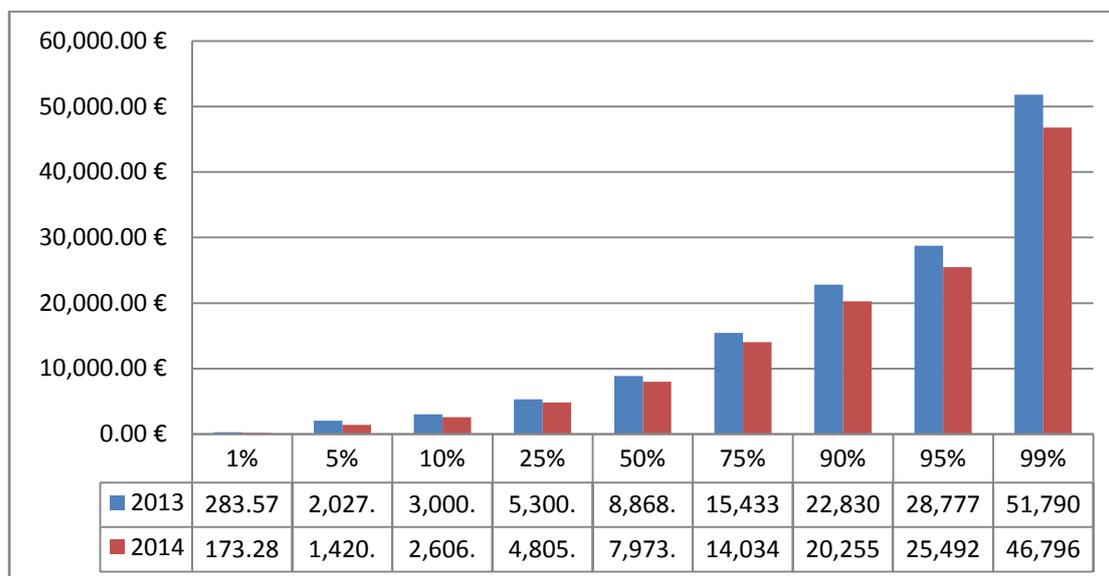
Είναι εμφανής η μείωση των εισοδημάτων για όλα τα ποσοστημόρια ως αποτέλεσμα της συνεχούς ύφεσης της ελληνικής οικονομίας κατά τα έτη αυτά.

Αν αφαιρέσουμε τις μηδενικές παρατηρήσεις, δηλαδή άτομα με μηδενικό εισόδημα (τις περισσότερες φορές αυτά τα άτομα εντάσσονται σε κάποιο άλλο νοικοκυριό) τότε μπορούμε να δούμε τα δηλωθέντα και φορολογηθέντα εισοδήματα (για αυτούς που έχουν κάποιο εισόδημα, ήτοι 1.256.188 και 1.261.486 άτομα για το 2013 και 2014 αντίστοιχα). Αναλυτικά η κατάσταση παρουσιάζεται στα διαγράμματα 24 και 25).

Διάγραμμα 24: Δηλωθέν Εισόδημα χωρίς μηδενικά (2013-2014)

Διάγραμμα 25 Φορολογητέο Εισόδημα χωρίς μηδενικά (2013-2014)

Και εδώ είναι εμφανής η μείωση των εισοδημάτων για όλα τα ποσοστημόρια ως αποτέλεσμα της συνεχούς ύφεσης της ελληνικής οικονομίας κατά τα έτη αυτά.

5.2 Πηγές Εισοδήματος

Όπως πολλές φορές αναφέραμε, οι Φορολογικές Αρχές συλλέγουν στοιχεία για τα φορολογητέα εισοδήματα μη μπορώντας να προσδιορίσουν το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα του εκάστοτε νοικοκυριού ενώ ο τρόπος που συλλέγονται τα δεδομένα είναι αποκλειστικά με βάση τη φορολογική νομοθεσία για τον προσδιορισμό της φορολογικής βάσης. Χάρη όμως στην επεξεργασία των μικρο-δεδομένων μπορούμε να έχουμε μια καλύτερη εικόνα σε σχέση με τα μακρο-δεδομένα της ΔΗΛΕΔ, τουλάχιστον ως προς τις μεταβλητές που μας ενδιαφέρουν:

Στην περίπτωση μας, οι κατηγορίες εισοδήματος είναι:

Πίνακας 26: Μεταβλητές Μικρο-Δεδομένων και Επεξήγησή τους

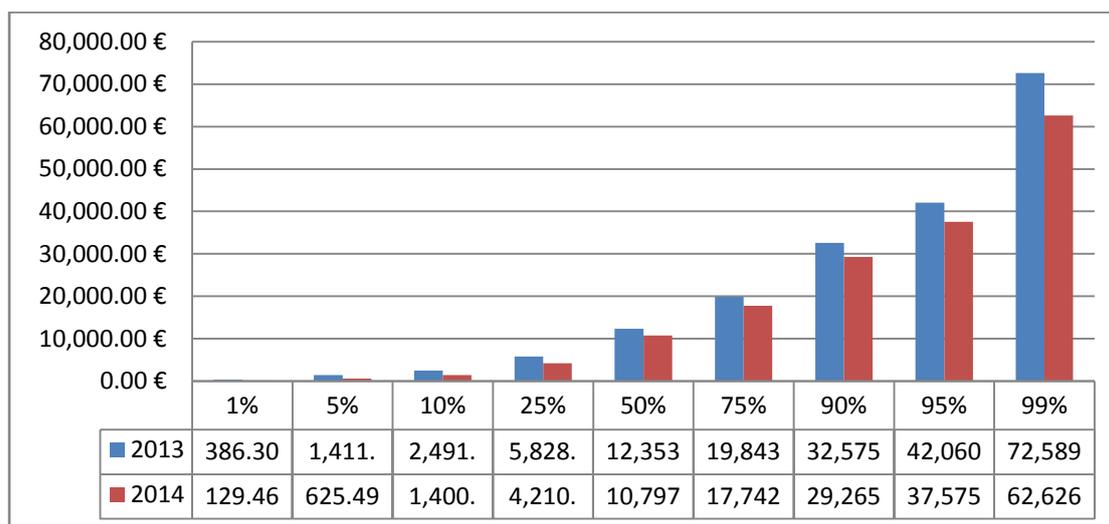
Μεταβλητή	Επεξήγηση Μεταβλητής
Μισθοί	Εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες
Συντάξεις	Εισόδημα από συντάξεις
Αγροτικό	Εισόδημα (κέρδη/ζημιές) από αγροτική δραστηριότητα
Εμπορικό	Εισόδημα (κέρδη/ζημιές) από εμπορική δραστηριότητα
Ελευθέρια	Εισόδημα από ελευθέρια επαγγέλματα
Ενοίκια	Εισόδημα από ακίνητες αξίες (ενοίκια)
Κεφαλαίου	Εισόδημα από κινητές αξίες (κεφάλαιο)
Αλλοδαπή	Εισοδήματα αλλοδαπής προέλευσης

Όπως βλέπουμε, μπορεί να βελτιώθηκε η κατηγοριοποίηση των εισοδημάτων σε σχέση με τα μακρο-δεδομένα της ΔΗΛΕΔ αλλά και πάλι η απόλυτη σύγκριση με τα στοιχεία που συλλέξαμε από τη βάση δεδομένων του EU-SILC δεν είναι πλήρως συμβατή. Ο λόγος είναι ότι ακόμα απουσιάζουν πολλά κοινωνικά/προνοιακά επιδόματα από τη φορολογική δήλωση καθιστώντας τον προσδιορισμό του καθαρού διαθέσιμου εισοδήματος πολύ δύσκολο.

5.2.1 Εισόδημα από μισθούς

Η κατανομή ανά ποσοστημόριο των (προ φόρων) εισοδημάτων από μισθούς, όπως δηλώθηκαν στις φορολογικές δηλώσεις του 2013 και 2014 (εισοδήματα 2012 και 2013), παρουσιάζονται στο διάγραμμα 26.

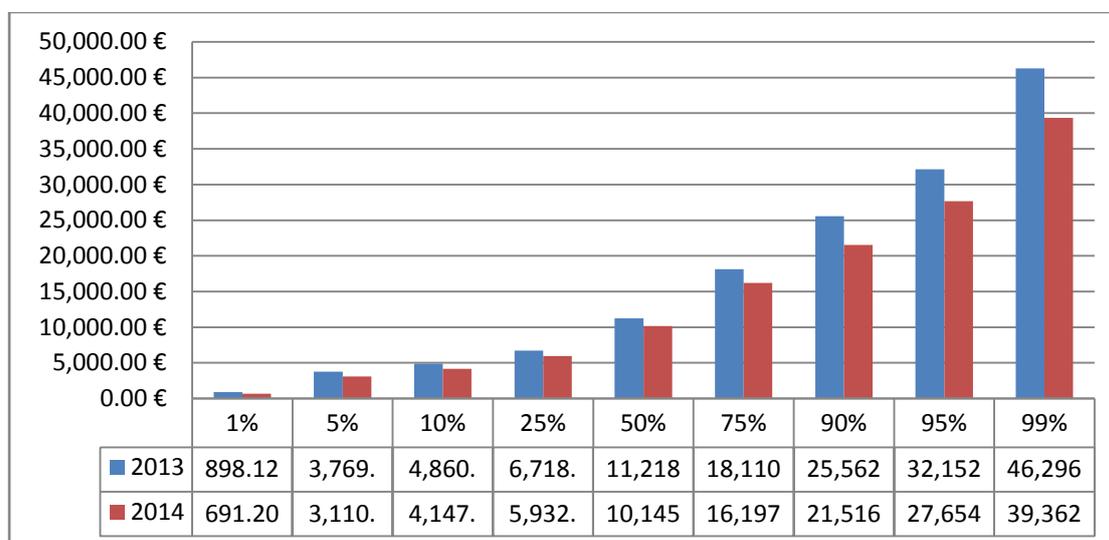
Διάγραμμα 26: Μισθοί

5.2.2 Εισόδημα από Συντάξεις

Η κατανομή ανά ποσοστημόριο των (προ φόρων) εισοδημάτων από συντάξεις, όπως δηλώθηκαν στις φορολογικές δηλώσεις του 2013 και 2014 (εισοδήματα 2012 και 2013), παρουσιάζονται στο διάγραμμα 27.

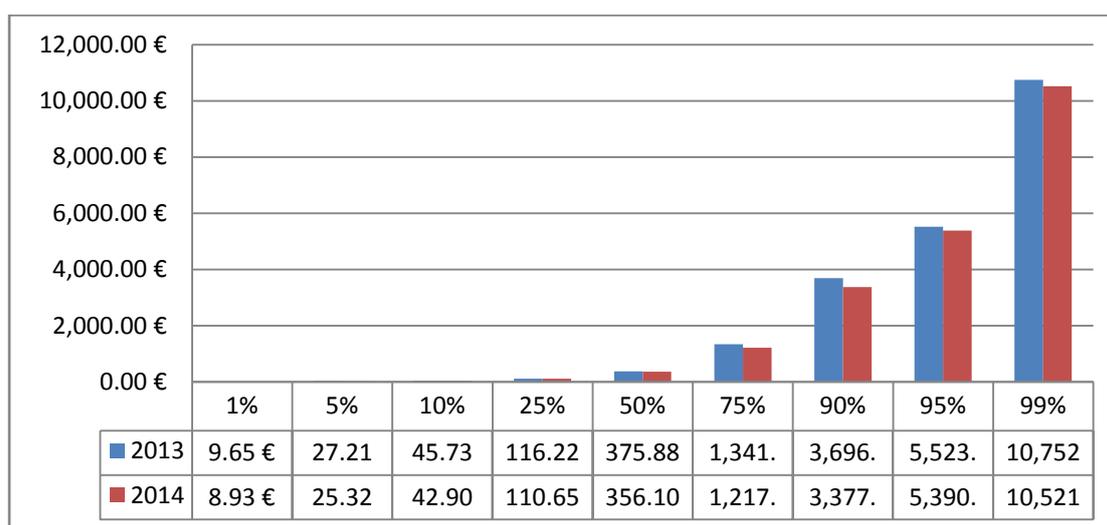
Διάγραμμα 27: Συντάξεις

5.2.3 Εισοδήματα από Αγροτικές Δραστηριότητες

Η κατανομή ανά ποσοστημόριο των (προ φόρων) εισοδημάτων από αγροτικές δραστηριότητες, όπως δηλώθηκαν στις φορολογικές δηλώσεις του 2013 και 2014 (εισοδήματα 2012 και 2013), παρουσιάζονται στο διάγραμμα 28.

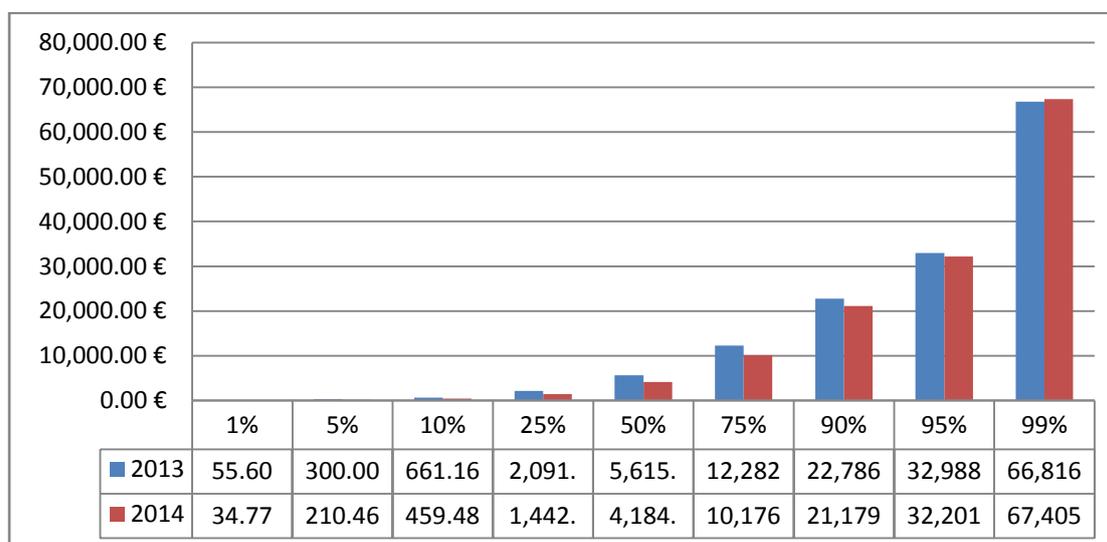
Διάγραμμα 28: Αγροτικό Εισόδημα

5.2.4 Εισοδήματα από Εμπορικές Δραστηριότητες

Η κατανομή ανά ποσοστημόριο των (προ φόρων) εισοδημάτων από εμπορικές δραστηριότητες, όπως δηλώθηκαν στις φορολογικές δηλώσεις του 2013 και 2014 (εισοδήματα 2012 και 2013), παρουσιάζονται στο διάγραμμα 29.

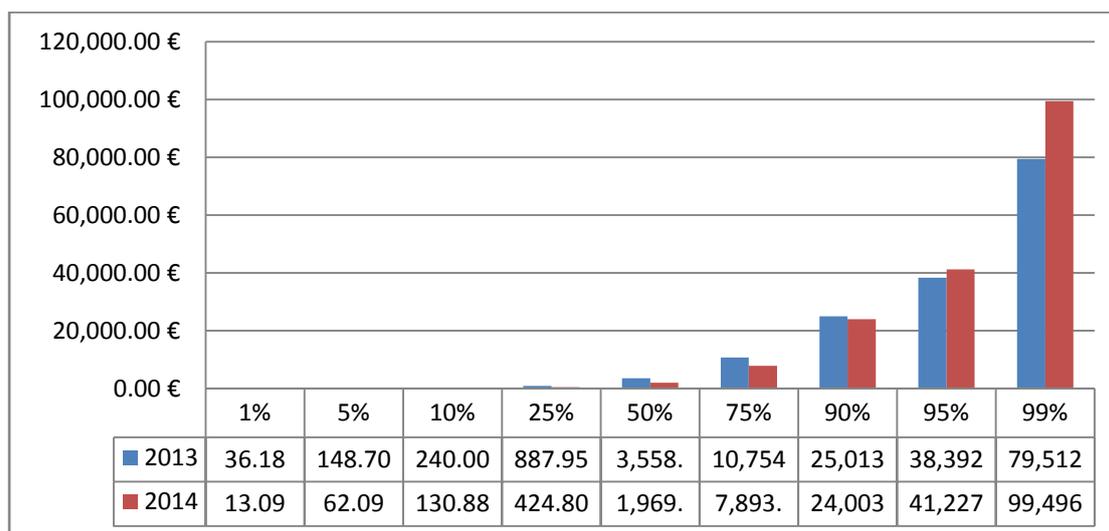
Διάγραμμα 29: Εισόδημα από Εμπορικές Δραστηριότητες

5.2.5 Εισοδήματα από Δραστηριότητες Ελεύθερων Επαγγελματιών

Η κατανομή ανά ποσοστημόριο των (προ φόρων) εισοδημάτων από ελευθέρια επαγγέλματα, όπως δηλώθηκαν στις φορολογικές δηλώσεις του 2013 και 2014 (εισοδήματα 2012 και 2013), παρουσιάζονται στο διάγραμμα 30.

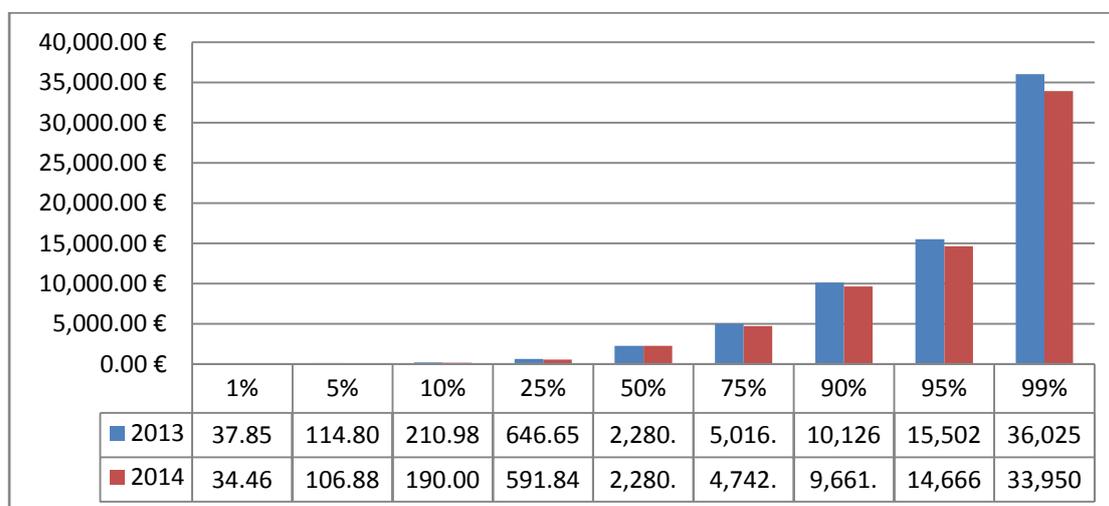
Διάγραμμα 30: Εισόδημα από Ελευθέρια Επαγγέλματα

5.2.6 Εισοδήματα από ενοίκια

Η κατανομή ανά ποσοστημόριο των (προ φόρων) εισοδημάτων από ενοίκια, όπως δηλώθηκαν στις φορολογικές δηλώσεις του 2013 και 2014 (εισοδήματα 2012 και 2013), παρουσιάζονται στο διάγραμμα 31.

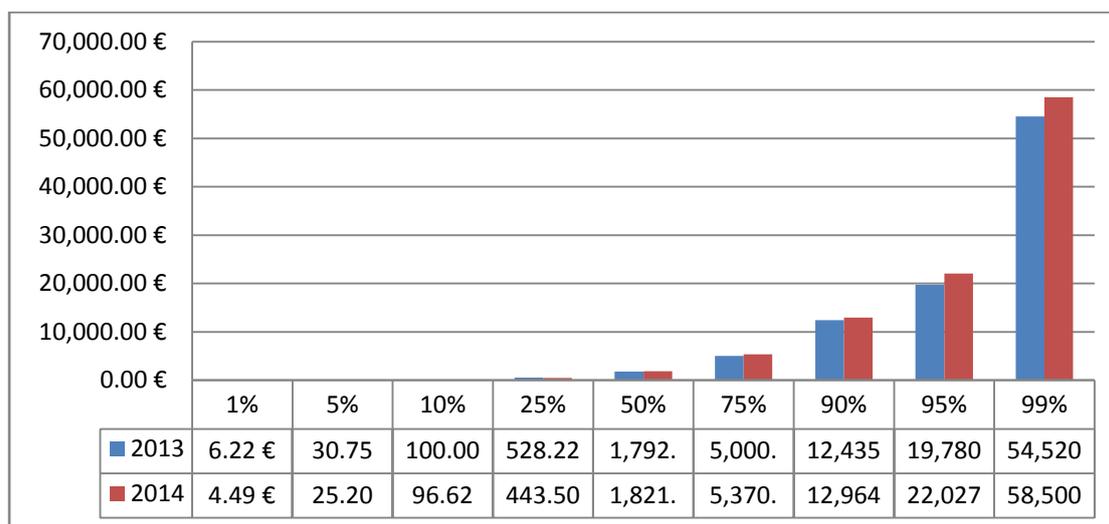
Διάγραμμα 31: Εισόδημα από Ενοίκια

5.2.7 Κεφαλαιουχικά Εισοδήματα

Η κατανομή ανά ποσοστημόριο των (προ φόρων) εισοδημάτων από ενοικίαση κεφαλαίου, όπως δηλώθηκαν στις φορολογικές δηλώσεις του 2013 και 2014 (εισοδήματα 2012 και 2013), παρουσιάζονται στο διάγραμμα 32.

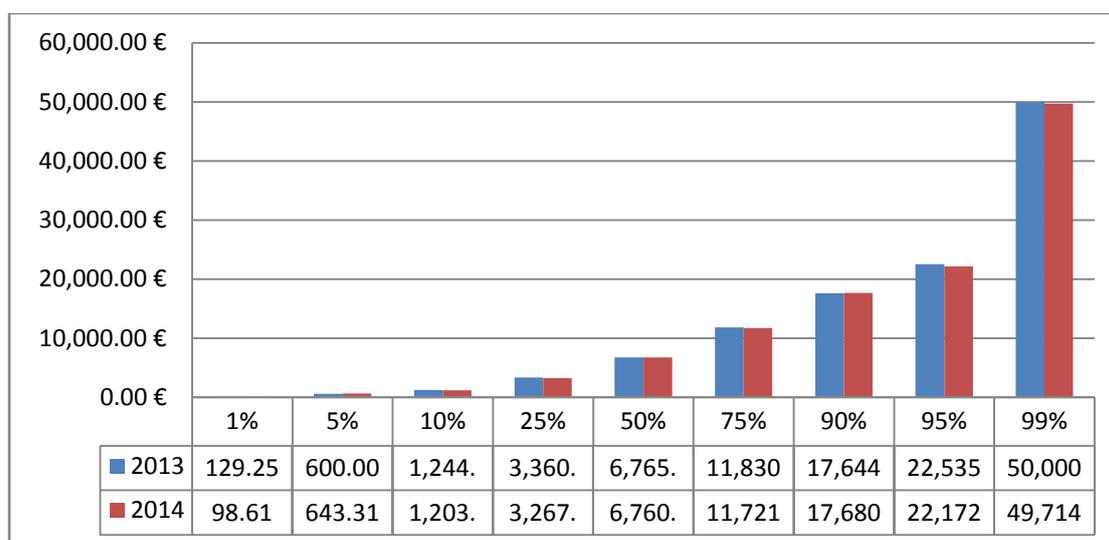
Διάγραμμα 32: Κεφαλαιουχικά Εισοδήματα

5.2.8 Εισοδήματα αλλοδαπής προέλευσης

Η κατανομή ανά ποσοστημόριο των (προ φόρων) εισοδημάτων αλλοδαπής προέλευσης, όπως δηλώθηκαν στις φορολογικές δηλώσεις του 2013 και 2014 (εισοδήματα 2012 και 2013), παρουσιάζονται στο διάγραμμα 33.

Διάγραμμα 33: Εισοδήματα Αλλοδαπής Προέλευσης

5.3 Κυρίαρχη Κατηγορία Εισοδήματος ανά Ποσοστημόριο

Εξαιρετικά ενδιαφέροντα είναι η ανάλυση των πηγών εισοδήματος ανά τεταρτημόριο, καθώς και η σύγκρισή τους. Όπως παρατηρούμε στον πίνακα 27 για το 2013 (εισοδήματα του 2012) οι συντάξεις κατέχουν τη μερίδα του λέοντος μέχρι και το πρώτο τεταρτημόριο (Q1=25%), με τους μισθούς να κυριαρχούν από τη διάμεσο (Q2=50%) μέχρι και το 95% των παρατηρήσεων ενώ στο 99% των παρατηρήσεων τα ελευθέρια επαγγέλματα κυριαρχούν.

Πίνακας 27 Συγκεντρωτικός Πίνακας Εισοδημάτων ανά Ποσοστημόριο (2013)

2013	Μισθοί	Συντάξεις	Αγροτικό	Εμπορικό	Ελευθέρια	Ενοίκια	Κεφαλαίου	Αλλοδαπή
1%	386.30 €	898.12 €	9.65 €	55.60 €	36.18 €	37.85 €	6.22 €	129.25 €
5%	1,411.33 €	3,769.93 €	27.21 €	300.00 €	148.70 €	114.80 €	30.75 €	600.00 €
10%	2,491.20 €	4,860.00 €	45.73 €	661.16 €	240.00 €	210.98 €	100.00 €	1,244.52 €
25%	5,828.22 €	6,718.44 €	116.22 €	2,091.99 €	887.95 €	646.65 €	528.22 €	3,360.00 €
50%	12,353.66 €	11,218.15 €	375.88 €	5,615.31 €	3,558.66 €	2,280.00 €	1,792.50 €	6,765.16 €
75%	19,843.12 €	18,110.64 €	1,341.48 €	12,282.75 €	10,754.00 €	5,016.00 €	5,000.08 €	11,830.20 €
90%	32,575.40 €	25,562.26 €	3,696.47 €	22,786.45 €	25,013.53 €	10,126.80 €	12,435.60 €	17,644.85 €
95%	42,060.05 €	32,152.49 €	5,523.81 €	32,988.45 €	38,392.46 €	15,502.45 €	19,780.00 €	22,535.84 €
99%	72,589.65 €	46,296.74 €	10,752.79 €	66,816.54 €	79,512.26 €	36,025.80 €	54,520.00 €	50,000.00 €
obs	377,784	361,054	158,469	79,901	55,286	262,975	1,741	8,389

Η κατάσταση αλλάζει κάπως για το 2014 (εισοδήματα 2013) σε σχέση με τους μισθούς και τα εισοδήματα από ελευθέρια επαγγέλματα που τώρα κυριαρχούν και στο 95% (βλέπε πίνακα 28).

Πίνακας 28 Συγκεντρωτικός Πίνακας Εισοδημάτων ανά Ποσοστημόριο (2014)

2014	Μισθοί	Συντάξεις	Αγροτικό	Εμπορικό	Ελευθέρια	Ενοίκια	Κεφαλαίου	Αλλοδαπή
1%	129.46 €	691.20 €	8.93 €	34.77 €	13.09 €	34.46 €	4.49 €	98.61 €
5%	625.49 €	3,110.40 €	25.32 €	210.46 €	62.09 €	106.88 €	25.20 €	643.31 €
10%	1,400.00 €	4,147.20 €	42.90 €	459.48 €	130.88 €	190.00 €	96.62 €	1,203.79 €
25%	4,210.71 €	5,932.20 €	110.65 €	1,442.28 €	424.80 €	591.84 €	443.50 €	3,267.00 €
50%	10,797.73 €	10,145.88 €	356.10 €	4,184.11 €	1,969.80 €	2,280.00 €	1,821.60 €	6,760.04 €
75%	17,742.92 €	16,197.45 €	1,217.49 €	10,176.00 €	7,893.29 €	4,742.40 €	5,370.61 €	11,721.36 €
90%	29,265.18 €	21,516.28 €	3,377.00 €	21,179.23 €	24,003.39 €	9,661.20 €	12,964.60 €	17,680.28 €
95%	37,575.01 €	27,654.66 €	5,390.13 €	32,201.09 €	41,227.76 €	14,666.40 €	22,027.50 €	22,172.71 €
99%	62,626.53 €	39,362.45 €	10,521.06 €	67,405.41 €	99,496.45 €	33,950.00 €	58,500.00 €	49,714.82 €
obs	393,442	370,688	160,238	50,773	47,353	253,982	1,346	9,205

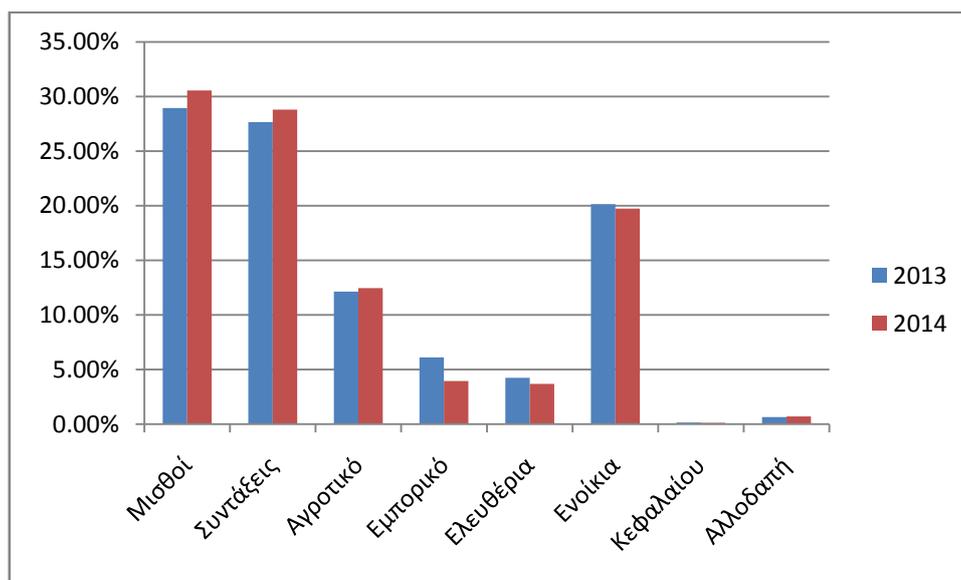
Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει η σύγκριση μεταξύ των ατόμων που έχουν τα εισοδήματα αυτά (βλέπε πίνακα 29).

Πίνακας 29 Ποσοστό Ατόμων ανά Κατηγορία Εισοδήματος

	Μισθοί	Συντάξεις	Αγροτικό	Εμπορικό	Ελευθέρια	Ενοίκια	Κεφαλαίου	Αλλοδαπή
2013	28.94%	27.65%	12.14%	6.12%	4.23%	20.14%	0.13%	0.64%
2014	30.57%	28.80%	12.45%	3.94%	3.68%	19.73%	0.10%	0.72%

Αξίζει να τονίσουμε ότι τα μερίδια αυτά δεν αναφέρονται σε αποκλειστικά μερίδια μιας και δεν γνωρίζουμε αν υπάρχουν και άλλες πηγές εισοδήματος. Και πάλι όμως βλέπουμε την αύξηση των συνταξιούχων και τη μεγάλη πτώση των ελεύθερων επιχειρηματιών ή των επιχειρήσεων λόγω της οικονομικής δυσπραγίας.

Διάγραμμα 34: Ποσοστό Ατόμων ανά Κατηγορία Εισοδήματος

Η αύξηση των μισθωτών με τη ταυτόχρονη μείωση του πραγματικού εισοδηματικού μεριδίου τους αποκαλύπτει την πτώση του κόστους εργασίας και προφανώς των εργατικών μισθών.

6. Συμπεράσματα – Προτάσεις Πολιτικής

Από την παραπάνω ανάλυση μπορούν να βγουν ενδιαφέροντα συμπεράσματα και προτάσεις τόσο στους τομείς της δημόσιας πολιτικής όσο και στον τρόπο συλλογής και επεξεργασίας των στατιστικών στοιχείων των ελληνικών νοικοκυριών από τη Δημόσια Διοίκηση.

6.1 Κατανομή Πηγών Εισοδημάτων και Δημόσια Πολιτική

Όπως είδαμε στην παράγραφο 3.3, τα εισοδηματικά μερίδια των μισθωτών και των ελεύθερων επαγγελματιών μειώνονται συνεχώς τα χρόνια της ύφεσης, σε αντίθεση με τα μερίδια των συνταξιούχων που παρουσιάζουν συνεχή άνοδο.

Παρόλο που μία τέτοια παρατήρηση δε σημαίνει φυσικά αύξηση των συντάξεων αλλά αύξηση του αριθμού των συνταξιούχων, μεγαλύτερη από τη μείωση (σε απόλυτες τιμές) των απολαβών τους ή/και ταυτόχρονη μείωση των απολαβών τους με ρυθμό χαμηλότερο από αυτόν των μισθωτών και επιτηδευματιών, δημιουργείται εύλογα η απορία για τη βιωσιμότητα του εκάστοτε συνταξιοδοτικού συστήματος. Ειδικά στην Ελλάδα, όπου το ασφαλιστικό σύστημα δεν είναι κεφαλαιουχικό (όπως στις ΗΠΑ) αλλά αναδιανεμητικό, η συνεχής πτώση των εισοδημάτων από μισθούς και κέρδη δεν θα μπορεί να χρηματοδοτεί το συνεχώς αυξανόμενο κομμάτι των συντάξεων.

Η γνώση των μεριδίων των πηγών του εισοδήματος των νοικοκυριών είναι σημαντική για έναν αποτελεσματικό σχεδιασμό φορολογικής πολιτικής είτε στο σκέλος της αύξησης των κρατικών εσόδων, είτε στο σκέλος της κοινωνικής δικαιοσύνης. Για την ανάλυση αυτή είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσες οι παρατηρήσεις από τις παραγράφους 3.2 και 3.3 της βάσης δεδομένων του EU-SILC αλλά και των παραγράφων 4.2 και 5.2 των μάκρο- και μικρο-δεδομένων της ΓΓΔΕ. Η σύγκριση που ενδιαφέρει είναι ως προς τα μερίδια πριν και μετά τους φόρους, οι οποίοι εμφανίζουν να μειώνουν περισσότερο το εισοδηματικό μερίδιο των μισθών έναντι των κερδών και των συντάξεων. Αντίθετα, η σύγκριση των αποτελεσμάτων της Δημόσιας Διοίκησης με τα μικρο-δεδομένα του EU-SILC παρέχει πληθώρα ενδείξεων φοροδιαφυγής ανά πηγή εισοδήματος.

6.2 Τρόποι συλλογής Στοιχείων από τη Φορολογική Διοίκηση

Ένα μεγάλο ζήτημα που απασχολεί τις κοινωνικές υπηρεσίες κάθε χώρας είναι ο αριθμός των δικαιούχων και το απαιτούμενο χρηματικό ποσό που θα απαιτηθεί για την παροχή της όποιας προνοιακής επιδότησης. Το βασικό πρόβλημα που ανακύπτει σε κάθε τέτοια προσπάθεια είναι η αδυναμία προσδιορισμού του διαθέσιμου εισοδήματος καθώς είναι προσβάσιμα μόνο τα δηλωθέντα/φορολογητέα εισοδήματα των νοικοκυριών.

Όπως είδαμε και στις παραγράφους 4 και 5, τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία αναφέρονται αποκλειστικά στα εισοδήματα που φορολογούνται ενώ το διαθέσιμο εισόδημα μπορεί να προκύψει μόνο από έρευνες πάνω σε βάσεις δεδομένων όπως αυτή του EU-SILC.

Το πρόβλημα είναι εμφανές: αν δοθούν τα προνοιακά επιδόματα με βάση το δηλωθέν εισόδημα, τότε, ενδέχεται, μεγάλος αριθμός ατόμων που (με βάση το διαθέσιμο εισόδημά του) δεν θα τα δικαιούνταν να τα απολαύσει (μιας και δεν δηλώνουν τα υπόλοιπα επιδόματα που έχουν), ενώ ένας μεγάλος αριθμός νοικοκυριών που βάσει του διαθέσιμου εισοδήματος θα έπρεπε να τα απολαύσει, τα χάνει.

Στη διαφοροποίηση των στατιστικών στοιχείων οφείλονται και οι διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται στις μελέτες και στους προϋπολογισμούς των επιστημονικών μελετών έναντι των τελικών απαιτούμενων δαπανών για την όποια κοινωνική πολιτική. Μία βελτίωση του τρόπου συλλογής στοιχείων (και ποσοτικά και πρακτικά) θα βοηθούσε στην ορθολογικότερη κατανομή των κοινωνικών δαπανών προς εκείνα τα νοικοκυριά που έχουν πραγματικά ανάγκη, συντελώντας ταυτόχρονα στη μείωση των αποκλίσεων μεταξύ σχεδιασμού και υλοποίησης της όποιου πολιτικής.

Σε αυτή την περίπτωση, τα μικρο-δεδομένα μπορούν να είναι εξαιρετικά χρήσιμα, σε σχέση με τα μακρο-δεδομένα, μιας και μπορούν και απεικονίζουν πληρέστερα την οικονομική κατάσταση του κάθε νοικοκυριού διευκολύνοντας στην ορθολογικότερη στοχοθεσία της οικονομικής πολιτικής. Η συστηματική παρακολούθησή των μικρο-δεδομένων λοιπόν (τόσο του EU-SILC όσο και της Φορολογικής Διοίκησης) αποτελεί και την βασικότερη πρόταση πολιτικής ως προς τη συλλογή και επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων.

Βιβλιογραφία

1. Andriopoulou E. and Tsakloglou P., 2015. *Mobility into and out of poverty in Europe in the 1990s and the pre-crisis period: The role of income, demographic and labor market events*. Discussion Paper No 15/13, IMPROVE Project, Department of International and European Economic Studies, Athens University of Economics and Business, Athens: [pdf](#)
2. Andriopoulou E. and Tsakloglou P., 2011a. *The determinants of poverty transitions in Europe and the role of duration dependence*. No.5692, Institute for the Study of Labor, Bonn
3. Andriopoulou E, and Tsakloglou P., 2011b. *Once poor, always poor? Do initial conditions matter? Evidence from the ECHP*. No.5971, Institute for the Study of Labor, Bonn
4. Andriopoulou E., Papadopoulos F. and Tsakloglou P., 2013. *Poverty and Social Exclusion in Greece: Overlap and Differences (in Greek)*. Studies 25, Observatory of Economic and Social Development, Institute for the Study of Labour, Athens: [pdf](#)
5. Burniaux, J.M., Dang, T.T., Fore, D., Forster, M., d'Ercole, M.M. and Oxley, H., 1998. *Income Distribution and Poverty in Selected OECD Countries*, *OECD Economics Department Working Papers*, No. 189, ECO/WKP(98) 2.
6. Chakravarty, S.R. and Chakraborty, A.B., 1984. On indices of relative deprivation, *Economic Letters*, 14, 283-287.
7. Chakravarty, S.R., Chattopadhyay, N. and Majumber, A., 1995. Income inequality and relative deprivation, *Keio Economic Studies*, 32, 1-15.
8. Delhaussse, B., Luttgens, A. and Perelman, S., 1993. "Comparing measures of poverty and relative deprivation, *Journal of Population Economics*, 6, 83-102.

9. Duclos, J. Y. and Gregoire, P., 2002. Absolute and relative deprivation and the measurement of poverty, *Review of Income and Wealth*, 48, 471-492.
10. Eurostat, 2013. Description of Target Variables: Cross-Sectional and Longitudinal, EU-SILC 065 (2012 operation).
11. Forster, M., 1994. Measurement of Low Incomes and Poverty in a Perspective of International Comparisons, *OECD Occasional Papers*, No.14, OCDE/GD(94)10.
12. OECD, 2011. Divide we Stand: Why inequality keeps rising?, Paris: OECD Publishing.
13. Runciman, W. E., 1966. *Relative deprivation and social justice: a study of attitudes to social inequality in twentieth-century England*, California: University of California Press.
14. Runciman, W. G. and Bagley, C. R., 1969. Status consistency, relative deprivation, and attitudes to immigrants, *Sociology*, 3, 359-375
15. Townsend, P., 1979. *Poverty in the United Kingdom: a survey of household sources and standards of living*, Harmondsworth: Penguin.
16. Townsend, P., 1985. A sociological approach to the measurement of poverty - A rejoinder to Professor Amartya Sen, *Oxford Economic Papers*, 37.
17. Townsend, P. and Gordon, D., 2001. Introduction: the measurement of poverty in Europe, in D. Gordon & P. Townsend (eds.), *Breadline Europe: the measurement of poverty*, Bristol: The Policy Press.
18. ΕΛΣΤΑΤ, 2013. *Δελτίο Τύπου: Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2012*. Πειραιάς, 11/2013.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παρακάτω βλέπουμε τους ενδεικτικούς κώδικες για τον τρόπο χειρισμού των μικρο-δεδομένων των Βάσεων του EU-SILC και της ΓΓΠΣ. Οι κώδικες έτρεξαν στο στατιστικό πακέτο STATA 12.0.

* **Apostolos Kasapis, akasapis@aueb.gr**

* **STATA VERSION 12.0**

* **Income Sources in Greece**

* set more off

clear all

set more off

pwd

cd C:\STATA\

capture log close

log using Income.smcl, replace

use C:\STATA\TOTAL_EL_GR.dta, clear

```
bys YEAR HID: gen reference_eurostat=cond(PID==HB080,1,0)
/* cond(x,a,b) returns a if x evaluates to true (not 0)
and b if x evaluates to false (0). So in this case, it
will return reference==1 if the individual's pid=B080,
which is the pid number of the person 1 responsible for
hh accommodation */
```

label var reference_eurostat "Reference person indicator as defined by EUROSTAT"

*Disposable Income in Household level per year

```
sum HY020 if reference_eurostat==1 & YEAR==2004, de
return list
```

```
sum HY020 if reference_eurostat==1 & YEAR==2005, de
return list
```

```
sum HY020 if reference_eurostat==1 & YEAR==2006, de
return list
```

```
sum HY020 if reference_eurostat==1 & YEAR==2007, de
return list
```

```
sum HY020 if reference_eurostat==1 & YEAR==2008, de
return list
```

```

sum HY020 if reference_eurostat==1 & YEAR==2009, de
return list
sum HY020 if reference_eurostat==1 & YEAR==2010, de
return list
sum HY020 if reference_eurostat==1 & YEAR==2011, de
return list

```

```

by HID YEAR, sort : egen float WAGESN = total(PY010N), missing
by HID YEAR, sort : egen float PROFITN = total(PY050N), missing
by HID YEAR, sort : egen float PPENSIONSN = total(PY080N), missing
by HID YEAR, sort : egen float UNEMPLOYMENTN = total(PY090N), missing
by HID YEAR, sort : egen float BENOLDN = total(PY100N), missing
by HID YEAR, sort : egen float BENSURN = total(PY110N), missing
by HID YEAR, sort : egen float BENSICN = total(PY120N), missing
by HID YEAR, sort : egen float BENDISN = total(PY130N), missing
by HID YEAR, sort : egen float BENEDUN = total(PY140N), missing

```

```

generate PENSIONSN = PPENSIONSN + BENOLDN
/* BENOLDN is what we call "pensions" in Greece */

```

```

gen NET_INCOME_FROM_P =
WAGESN+PROFITN+UNEMPLOYMENTN+PENSIONSN+BENSURN+BENSIC
N+BENDISN+BENEDUN if reference_eurostat==1

```

```

gen NET_INCOME_H = NET_INCOME_FROM_P+HY040N+HY090N+HY080N-
HY130N
/* HY040N: Rents, HY090N: Interests, dividends etc. HY080N: inter-household cash
received HY130N: inter-household cash paid*/

```

```

* Number of households per year
count if reference_eurostat==1 & YEAR==2004
count if reference_eurostat==1 & YEAR==2005
count if reference_eurostat==1 & YEAR==2006
count if reference_eurostat==1 & YEAR==2007
count if reference_eurostat==1 & YEAR==2008
count if reference_eurostat==1 & YEAR==2009
count if reference_eurostat==1 & YEAR==2010
count if reference_eurostat==1 & YEAR==2011

```

```

* Number of households with wages per year
sum WAGESN if WAGESN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2004, de
return list
sum WAGESN if WAGESN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2005, de
return list
sum WAGESN if WAGESN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2006, de
return list
sum WAGESN if WAGESN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2007, de
return list
sum WAGESN if WAGESN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2008, de

```

return list
sum WAGESN if WAGESN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2009, de
return list
sum WAGESN if WAGESN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2010, de
return list
sum WAGESN if WAGESN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2011, de
return list

* Number of households with profits per year

sum PROFITN if PROFITN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2004, de
return list
sum PROFITN if PROFITN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2005, de
return list
sum PROFITN if PROFITN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2006, de
return list
sum PROFITN if PROFITN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2007, de
return list
sum PROFITN if PROFITN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2008, de
return list
sum PROFITN if PROFITN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2009, de
return list
sum PROFITN if PROFITN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2010, de
return list
sum PROFITN if PROFITN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2011, de
return list

* Number of households with pensions per year

sum PENSIONSN if PENSIONSN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2004,
de
return list
sum PENSIONSN if PENSIONSN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2005,
de
return list
sum PENSIONSN if PENSIONSN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2006,
de
return list
sum PENSIONSN if PENSIONSN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2007,
de
return list
sum PENSIONSN if PENSIONSN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2008,
de
return list
sum PENSIONSN if PENSIONSN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2009,
de
return list
sum PENSIONSN if PENSIONSN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2010,
de
return list
sum PENSIONSN if PENSIONSN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2011,
de

return list

* Number of households with unemployment benefits per year

sum UNEMPLOYMENTN if UNEMPLOYMENTN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2004, de

return list

sum UNEMPLOYMENTN if UNEMPLOYMENTN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2005, de

return list

sum UNEMPLOYMENTN if UNEMPLOYMENTN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2006, de

return list

sum UNEMPLOYMENTN if UNEMPLOYMENTN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2007, de

return list

sum UNEMPLOYMENTN if UNEMPLOYMENTN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2008, de

return list

sum UNEMPLOYMENTN if UNEMPLOYMENTN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2009, de

return list

sum UNEMPLOYMENTN if UNEMPLOYMENTN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2010, de

return list

sum UNEMPLOYMENTN if UNEMPLOYMENTN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2011, de

return list

* Number of households with survivors' benefits per year

sum BENSURN if BENSURN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2004, de

return list

sum BENSURN if BENSURN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2005, de

return list

sum BENSURN if BENSURN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2006, de

return list

sum BENSURN if BENSURN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2007, de

return list

sum BENSURN if BENSURN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2008, de

return list

sum BENSURN if BENSURN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2009, de

return list

sum BENSURN if BENSURN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2010, de

return list

sum BENSURN if BENSURN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2011, de

return list

* Number of households with sickness benefits per year

sum BENSICN if BENSICN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2004, de

return list

sum BENSICN if BENSICN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2005, de
return list
sum BENSICN if BENSICN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2006, de
return list
sum BENSICN if BENSICN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2007, de
return list
sum BENSICN if BENSICN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2008, de
return list
sum BENSICN if BENSICN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2009, de
return list
sum BENSICN if BENSICN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2010, de
return list
sum BENSICN if BENSICN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2011, de
return list

* Number of households with disability benefits per year

sum BENDISN if BENDISN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2004, de
return list
sum BENDISN if BENDISN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2005, de
return list
sum BENDISN if BENDISN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2006, de
return list
sum BENDISN if BENDISN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2007, de
return list
sum BENDISN if BENDISN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2008, de
return list
sum BENDISN if BENDISN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2009, de
return list
sum BENDISN if BENDISN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2010, de
return list
sum BENDISN if BENDISN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2011, de
return list

* Number of households with educational benefits per year

sum BENEDUN if BENEDUN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2004, de
return list
sum BENEDUN if BENEDUN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2005, de
return list
sum BENEDUN if BENEDUN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2006, de
return list
sum BENEDUN if BENEDUN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2007, de
return list
sum BENEDUN if BENEDUN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2008, de
return list
sum BENEDUN if BENEDUN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2009, de
return list
sum BENEDUN if BENEDUN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2010, de
return list
sum BENEDUN if BENEDUN!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2011, de
return list

* Number of households with Rents per year

sum HY040N if HY040N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2004, de
return list

sum HY040N if HY040N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2005, de
return list

sum HY040N if HY040N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2006, de
return list

sum HY040N if HY040N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2007, de
return list

sum HY040N if HY040N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2008, de
return list

sum HY040N if HY040N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2009, de
return list

sum HY040N if HY040N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2010, de
return list

sum HY040N if HY040N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2011, de
return list

* Number of households with Interests, dividends etc per year

sum HY090N if HY090N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2004, de
return list

sum HY090N if HY090N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2005, de
return list

sum HY090N if HY090N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2006, de
return list

sum HY090N if HY090N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2007, de
return list

sum HY090N if HY090N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2008, de
return list

sum HY090N if HY090N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2009, de
return list

sum HY090N if HY090N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2010, de
return list

sum HY090N if HY090N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2011, de
return list

* Number of households with inter-household cash received per year

sum HY080N if HY080N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2004, de
return list

sum HY080N if HY080N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2005, de
return list

sum HY080N if HY080N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2006, de
return list

sum HY080N if HY080N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2007, de
return list

sum HY080N if HY080N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2008, de
return list

sum HY080N if HY080N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2009, de
return list

sum HY080N if HY080N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2010, de
return list

sum HY080N if HY080N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2011, de
return list

* Number of households with inter-household cash paid per year

sum HY130N if HY130N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2004, de
return list

sum HY130N if HY130N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2005, de
return list

sum HY130N if HY130N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2006, de
return list

sum HY130N if HY130N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2007, de
return list

sum HY130N if HY130N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2008, de
return list

sum HY130N if HY130N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2009, de
return list

sum HY130N if HY130N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2010, de
return list

sum HY130N if HY130N!=0 & reference_eurostat==1 & YEAR==2011, de
return list

```
1      * Apostolos Kasapis, akasapis@aueb.gr
2
3      * STATA VERSION 12.0
4
5      * Income Sources in Greece
6
7      * set more off
8
9      clear all
10
11     set more off
12
13     pwd
14     cd C:\STATA\
15
16     capture log close
17     log using Income.smcl, replace
18
19     use C:\STATA\TOTAL_EL_GR.dta, clear
20
21     bys YEAR HID: gen reference_eurostat=cond(PID==HB080,1,0)
22         /* cond(x,a,b) returns a if x evaluates to true (not 0)
23         and b if x evaluates to false (0). So in this case, it
```

*** Tax For 2014**

*** Apostolos Kasapis, akasapis@aueb.gr**

*** STATA 12.0**

clear all

set more off

pwd

cd C:\STATA\

capture log close

log using pit2014.smcl, replace

use C:\STATA\pit2014.dta, clear

count if afm

gen wife=1 if afm_syzygoy>=0 & afm_syzygoy!=.

count if afm_syzygoy>=0 & afm_syzygoy!=.

gen salaries=salaries_f+salaries_s

sum salaries

return list

count if salaries_f

count if salaries_s

gen pensions=pensions_f+pensions_s

sum pensions

return list

count if pensions_f

count if pensions_s

gen farming=farming_f+farming_s

sum farming

return list

count if farming_f

count if farming_s

gen commercial=commercial_f+commercial_s

sum commercial

return list

count if commercial_f

count if commercial_s

gen liberal=liberal_f+liberal_s

sum liberal
return list
count if liberal_f
count if liberal_s

gen real_estate=real_estate_f+real_estate_s
sum real_estate
return list
count if real_estate_f
count if real_estate_s

gen capital=capital_f+capital_s
sum capital
return list
count if capital_f
count if capital_s

gen foreign=foreign_f+foreign_s
sum foreign
return list
count if foreign_f
count if foreign_s

Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΣΔΔΑ)

Πειραιώς 211, ΤΚ 177 78, Ταύρος

τηλ: 2131306349 , fax: 2131306479

www.ekdd.gr